

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

II. Christus, Pater futuri sæculi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79582](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79582)

copia celestium fructus epularum. Felix, inquam, anima, quæ dum diuinæ gratiæ rore perfunditur, celesti mox sobole fecundatur. Sic nimirum arefacta carni, germinat sibi; mortua mundo vivit Deo, vivente, atque regnanti in sæcula sæculorum. Amen.]

CAPVT II.

Christus, Pater futuri seculi.

DONATVR hoc nomine Christus Isaie 9. sed de eius notione ambigi potest. Pro triplici namque notione nominis *Pater*, triplex sensus haberi potest illius denominationis Christo tribuæ.

Patris notiones variae, in Christum cadentes, pro Domino, Præceptore, ac Genitore.

840 Interdum ergo, *Pater*, idem sonat quod *Dominum*, vt videre est in historia Naaman, vbi serui indignabundum Naaman iamque reuocantem gradum, abcessione prohibentes, sic affantur. *Pater estis rem grandem dixisset tibi Propheta.* Vbi vox *pater*, idem planè sonat, ac *Dominum*. Et hoc sensu hunc Christi titulum in quo versamur, accepit Rupertus l. i. in Matth. ad illud, *vocabitur nomen eius Emanuel.* Et lib. 2. in Esaïam cap. 3. Christum enim in altera vita, post exactum iudicium, non vt *Dominum* in seruis sed vt patrem in filios regnantem, patrem futuri seculi dictum censet. Tertul. lib. contra Iude. cap. 10. aperte suffragatur. Quod enim habetur apud Isaïam *pater futuri seculi*, vertit hoc modo, *nomen Rex seculorum Christus.* Nec dissimiliter lib. 3. in Marcionem cap. 19. in eiusdem loci Esaïæ expensione Christum *nouum regem, novorum auium* appellat. sic accepit hanc Christi paternitatem Alcazarus in c. 1. Apoc. v. 4. not. 5.

Aliàs verò *pater* significat Magistrum; cum in Scripturis, vt habet S. Hieron. in cap. 16. Ezech. & alij Patres prolati lib. 4. de Virtutibus num. 426. tum etiam apud profanos, vt tradit Clemens Alexand. 5. Strom. cap. 2. initio, *Vnus S. Basilij locus in cap. 1. Esaïæ ad illud, Veb genti peccatrici semini nequam*, rem conficiet. [Consentaneum, (inquit,) proinde est & valdè secundum naturam, semen referri ad filios. A semine enim ad hoc progreditur natura, vt generentur filij. Nec id modò secundum generationes corporum, sed & iuxta animæ promotionem per doctrinæ semina, sicut auditores susceptis doctrinis eò vsque promouentur, vt motum similitudine suos expriment Doctores; quare & filij appellantur, siue filij regni, cum exceptis salutaris doctrinæ seminibus, secundum ea degentes perficiuntur, aut gehennæ filij: siquidem per peruersam & improbatam doctrinam, sibi ipsis conciliant perditionem.] Et hoc sensu, esse Christum, futuri seculi, eius inquam orbis terræ futuri de quo Apostolus, parentem; idest præceptorem, sacra oracula sapè produnt, vt infra videbimus. Insinuatque hanc Christi

paternitatem S. Cyril. lib. 4. in Esaïam, eum supra formationem naturalem, & eam quæ est per Spiritus sancti infusionem, profert eam quoque formationem qua intelligibiliter conformamur per diuinam scientiam.

Est tertius, illeque ex vocum cortice per se obuius sensus, quo Christus futuri seculi pater dicitur, quia de sponsa sua Ecclesia genuit beatam illam progeniem de qua Psal. 21. *annuntiabitur Domino generatio ventura, & annuntiabitur cæli iustitiam eius, populo qui nascetur quem fecit Dominus.* Et hoc peculiari modo, considerandus hoc loco nobis venit Christus Dominus, vt pater futuri seculi. Huius rei gratia, obseruanda est multiplex generatio & natiuitas nostra. Triplicem proponit Nazian. carm. ad Vitalianum Filiorum nomine. Prima est, qua ex sanguinibus, & voluntate carnis ac viri procreamur. Secunda est, qua in Baptismo ex Deo nascimur, renati ex aqua. Tertia qua absterfis vitis inter libere agendum adnatis, formam nouam rectè operando nobis ipsi apramus ac inducimus, iuuante Deo. In quam rem egregiè philosophatur Nysenus hom. 6. in Cant. Ex his tribus generationibus, prima non est ad rem præsentem, tamen omittenda non fuit quia per ordinem ad eam præsuppositam, secunda vocatur regeneratio, & in ea dicimur renasci. Prima ergo illa apud Nazianzenum generatione dimissa, quia (vt dixi,) ad rem non facit, hæteamus in aliis, si tamen plures reuera statui debent, cum eodem relabantur ambæ, vt mox patebit. Duo autem hic præstanda video; nempe primò vt liqueat, Christum esse patrem. Secundò vt constet esse patrem futuri seculi.

De Christo spirituum genitore, Testimonia.

841 Patrem Christum, & Scripturæ densa testimonia, & manifesta ratio statuit. Ex Scripturis luculentus est locus Isaïæ c. 44. *memento horum Iacob & Israël, quoniam seruis meus es tu. Formauite, seruis meos tu Israel, ne obliuiscaris mei: deleui vt nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua. Reuertere ad me, quoniam redemite.* Eum locum de Christo esse, S. Cyrillus lib. 4. in Esaïam, colligit ex redemptione & remissione peccatorum, quæ Christi sunt opera. Et tamen disertè vocat se formatorem, idest patrem mystici Israël hac est, Christianorum. Origenes quoque hom. 6. in Exod. de Christo accipit illud *Deus Patris mei.* Quia enim Christus ipse, patrem vocat Deum suum, idcirco Origenes Deum patris nostri, interpretatur Deum Christi, qui pater noster est nosterque fecit & genuit. Concinnissimè Bracharius *ferè in fine*, Epistolæ ad Ianuarium pro lapsis recipiendis, ait Christi filios esse Christianos in Ecclesiastici fontis vtero, & secreti perplexique vulua mysterij satos, vt ex eo infra referam. Sed addit probationem ex verbis Christi in quo lapsus memoria est, Christum enim inducit, alloquentem his verbis Apostolos. *Iam non dicam vos seruos sed filios*, locus est Ioan. 15. vbi non *filios* sed *amicos* habet Germana lectio. S. Augustinus serm. 109. de temp. *sub finem*, agnoscit hanc Christi paternitatem. [Quia duo parentes non genuerunt ad mortem, duo parentes non genuerunt ad vitam. Parentes qui nos ge-

HH h 3 nuerunt

nuerunt ad mortem, Adam est, & Eva. Parentes qui nos genuerunt ad vitam Christus est & Ecclesia. Et pater meus qui me genuit ad mortem, Adam mihi fuit, & mater mea Eva mihi fuit. Nati sumus secundum istam progeniem carnis, ex munere quidem Dei, quia & istud munus non est alterius, sed Dei: & tamen fratres quomodo nati sumus? Certè ut moriamur. Praecessores genuerunt sibi successores, nunquid genuerunt sibi cum quibus hic semper viuamus? Sed tanquam decessuri, qui illis succederent genuerunt sibi. Deus autem pater, & mater Ecclesia, non ad hoc generant; generant autem ad vitam eternam, quia & ipsi aeterni sunt. Et habemus hereditatem promissam à Christo vitam eternam, secundum quod Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Non conuclit hanc S. Augustini doctrinam de Christo patre, quod esse Christum patrem, & simul ratione affectus, materni; tradit idem Augustinus in Plal. 101. ad illud *similis factus sum pellicano solitudinis*.

Locus illastris pro Christo verò patre nostro, ex Ecclesia matre, habetur in vita Sanctorum Epidecti & Athonis cap. 5, & 6. in vitis Patrum. Eodémque recidit, quod Hierar. in actis S. Iuliani interrogatus à Praeside quos haberet parentes, respondit; *verus pater noster Christus est, mater verò fides, qua in ipsum credimus*. Huc pertinere quod Adam dicitur Christi similitudo, pulchrè his verbis notauit Gillebertus in Altercat. Synagoga c. 1. *ferè initio*. [Adam dicitur similitudo Christi, quia sicut Adam à Deo solus constitutus est, ut ab eo procrearentur alij, & sicut de latere dormientis procreata est mulier; sic Christus à Deo Patre solus est omnium Spiritus pater constitutus, & sanguis & aqua de latere fluens, Ecclesiam generauit & conseruauit.]

Ratio, ex definitione Generationis.

842 Eidem Christi titulo, suffragatur ratio luculenta ex notione Patris, & nostri diuina generatione per Christum, quæ latissimè & optimè exponitur à Cabasila in opere de vita in Deo. Ut autem elucescat, præmittendum est ex S. Ambrosio Epist. 77. superius adducto sect. 1. c. 2. hominem non esse unum & simplicem sed duplicem. Profecit de more S. Ambrosius ex S. Hilario in Plalm. 118. ad illud *manus tue fecerunt me*. Et ex S. Basilio, cuius illa sunt hom. 10. Hexaem. Post adductum Apostoli locum 1. Corinth. 4. à S. Ambrosio prolatus quo homo qui foris est, & corrumpitur; secernitur ab eo qui intus est, & renouatur de die in diem. [Qui possum istos duos internoscere homines? Planè unum, qui in conspectu est omnibus: alterum, qui tectorio corporis ipsius palam cognobili conuelatus delitescit, inuisibilis ille interior homo. Introclusum itaque hunc habemus & arcanum hominem, deprehendimus hinc quadantenus esse duplices: ac proinde id verum, quod in omnium versatur ore, *intus sumus*.] Eadem habet Nyssenus lib. de Virginit. cap. 19. Hac ex causa interdum in Scripturis dici cum congeminatione *homo homo*, tradit pulcherrimè Origen. hom. 14. in Numer.

Cum sit igitur in nobis homo duplex, duplicem itidem eius generationem statui necesse

est: externi nimirum hominis vnæ, cuius causa sunt parentes, alteram interni hominis, quam pater Christus efficit. Et secundam quidem generationem insinuauit cap. 2. Genes. dixit loco proximè adducto Ambrosius: quia duas *creaturas*, id est duas formationes hominis exhibuit, priorem terreni & externi hominis, traditam Genes. cap. 1. posteriorem autem cap. 2. exprelsam. Nam intra ad eò arctum spatium, bis eadem iterasse, mysterio non vacat. Ut autem supernaculæ iterationis insimulemus Moysen, abire ut vel in cogitationem admittamus. Siquidem ut alia occasione ait S. Basilius hom. 10. Hexaem. [Intoleranda prorsus & gravis blasphemia fuerit, vel Verbum asserere in Scriptura inueniri otiosum.] Idem habet S. Bernardus hom. 1. super *Misus est*, initio. Quare exiliat S. Ambrosius, iteratam illam descriptionem formationis hominis, pertinere ad productionem supernaturalem interni illius hominis, quem S. Petrus vocat *absconditum cordi hominibus*. Idem breuiter tangit S. Hilarius in Plal. 118. ad illud *Manus tue fecerunt me*, in ipso initio. Optime item hæc attigit S. Optatus l. 2. contra Parmeniam, *sub medium*, ubi sic scribit. [De Ecclesia sanctis membris ac visceribus tactus] (alloquitur Parmenianum Donatistam) quæ sunt procul dubio in sacramentis, & in nominibus Trinitatis: cui concurret fides credentium, & professio quæ apud acta conficitur Angelorum; vbi micentur cælestia & spiritalia semina, ut sancto germine noua possit renascentium indoles procreari; ut dum Trinitas cum fide concordat, qui natus fuerat seculo, renascatur spiritaliter Deo. Sic fit hominum Pater Deus, sancta sic fit mater Ecclesia.]

Plenè hoc & eruditè versat Anastasius Sinaita l. 7. Hexaem. Illud insuper quod ad rem presentem maxime facit diligenter confideremus, aliter opificij illius terreni auctorem, Deum designari cap. 1. aliter secundum opificij molitorem cap. 2. idque ad Christi designationem pertinere, sic offendit. [Ante factam à Deo hominis constructionem, simplici quodam nomine, diuina Scriptura vocat & appellat opificem, nempe Deum; ei nomini nullam addens compositionem aut additionem, ut quando dicit; *In principio fecit Deus celum & terram*. Et rutilus deinceps; Et dixit Deus: Et, *separauit Deus intermedium lucis*. Facto autem homine duplici, qui est inquam, compositus ex terra & diuina infusione, statim Scriptura compositum quoque, & duplex fecit nomen Opificis, cum appellans *Dominum & Deum*; idque non semel nec bis, nec septies, sed in septendecim capitibus ordine, & deinceps, ipsum nominauit *Deum & Dominum*, tanquam continuatione duplicationis & compositi nominis, Spiritu sancto nos docente & dicente, Cognoscite quod qui olim ante secula simplex erat & incompositus, sibi constructo humano tabernaculo, ei vnietur in Hypostati in posterioribus temporibus, & licet compositus qui erat ante simplex & incompositus; compositam portans appellationem per incarnationem, ut qui appelletur Christus Deus, hoc est Deus & homo. Quem pulchrè cum palpasset & vidisset Thomas, & in eo perpessus fuisset duarum naturarum coniugationem, exclamauit dicens; *Dominus meus & Deus meus*. Et inferius, omni stupore & admiratione id plenè

num esse, manifesteque inde patere, eam vniuersam secundò narratam hominis molitionem ad Christum pertinere, fuscè omnino prosequitur; & esse contra Iudæos argumentum ineluctabile, existimant.

843 Formamur autem & secundò generamur, productò in nobis interno homine, cum nobis per Christum communicatur gratia sanctificans. Nam generatio est processio viuientis à viuente, in similitudinem naturæ; gratia autem vt S. Maximus sciè dixit, centuria cap. ex variis cap. 76. est diuinitas participata: quod aliter dicitur, gratia esse diuinitatem participatam. Non illo absurdissimo sensu quem Ioan. Vincèntius Relección de gratia Christi insinuauit, & ferè frustra expodit Suarez lib. 7. de gratia cap. 1. num. 24. quod scilicet gratia habitualis sit participium diuinæ independentiæ & purissimæ actualitatis, (propterea quippe impossibilis est ea participatio diuinitatis;) sed quod gratia sanctificans eius sit natura, vt reddat nos proportionatos ad attingendum in se Deum, per fidem, spem, charitatem, aut etiã lumen gloriæ: quæ sunt eius connaturalia germina partim in hac vita, partim in alia. Vnde quia modus operandi sequitur modum essendi, sicut actiones principiorum illorum proximorum quæ gratiæ adiunguntur vt potentiæ, induunt aliquid Deo reciprocum, suntque Deo propriæ; ita essentia (vt ita dicam,) cui illæ veluti potentiæ implantantur, censetur esse quædam participata diuinitas, vel diuinitas proportionalis. Hæc sunt illa Dei membra, quæ nobis communicari ait S. Macharius hom. 15. [Si igitur (inquit) quis Deum diligit, Deus quoque cum eo suam ipsius commiscet dilectionem & cum semel crediderit in Deum, addit illi Deus fidem celestem, & ita homo efficitur duplex. Vt possis igitur ex membris tuis offerre Deo, ille ipse ex propriis veluti membrorum similia permiscet cum anima tua, vt omnia syncerè possis peragere, diligere, atque precari. Summæ enim dignitatis, est homo.]

Idem ergo proportionem hinc cernitur ac in peccato, cuius admissione anima semine Diabolico gravidari, & homo in Diaboli filium formari dicitur, vt optimè tradit Origenes hom. 8. in Exod. ad finem, & Occumen. 1. Ioan. 3. Idem ex Mercurij Asclepio refertur mimini in Morali dist. 4. n. 401. peccatum enim est semen Diaboli, æquè ac gratia semen Dei, vt expressè vocatur dicto cap. 3. Ioan. Sicut ergo Christus nobis gratiam sanctificantem tribuit, ita meritò censetur generare nos in similitudinem naturæ suæ diuinæ, & facere nos Dei filios.

Accipe vniuersam hanc de nostra ex Christo parte generatione doctrinam ex S. Paciano serm. de Baptismo post medium. [Iam videbitis qualiter Christo parente generemur. Nonissimis temporibus animam vtique cum carne accepit Christus ex Maria, hanc venit saluam facere, hanc apud Inferos non reliquit, hanc spiritui suo coniunxit, & suam fecit. Et hæc sunt nuptiæ Domini vni carni coniunctæ, vt secundum illud magnum Sacramentum fierent duo in carne vna, Christus, & Ecclesia. Ex his nuptiis Christiana plebs nascitur, veniente desuper Spiritu Domini: nostrarumque animarum substantiæ, superflua & admixta protinus semine cœlesti, viscetibus matris inolescimus, aluòque eius effu-

si, viuificamur in Christo. Vnde Apostolus, *Primus Adam, in animam viuentem, nonissimus Adam, in Spiritum viuificantem*. Sic generat Christus in Ecclesia, per suos Sacerdotes, vt ait idem Apostolus; *In Christo autem ego vos genui*. Atque ita Christi semen, idest, Dei spiritus, nouum hominem aluo matris agitur, & partu fontis exceptum, manibus Sacerdotis effundit, fide tamen pronuba. Neque enim aut insertus in Ecclesiam videbitur, qui non credit, aut genitus à Christo: qui spiritum ipse non recipit. Credendum est igitur, posse nos nasci.]

Per Christum, efficiamur ad Dei imaginem.

844 Hæc est productio imaginis Dei ad eius imaginem facta per Christum. Diuinè planè id prosequitur S. Ambros. serm. 10. in Psal. 11. ad v. 1. vbi plurimis præmissis de immensa hominis dignitate ratione spiritualis formationis qua est ad Dei imaginem, vt appareat Christum esse cui tanquam factori & patri vniuersa secunda generatio est adscribenda, addit. [Filius hominis Angelorum ore laudatur, quod Angelos malos vicerit & de nequitiis spiritalibus quæ sunt in cœlestibus, triumphauerit: quod fecerit similes Angelorum homines, in quibus ante erant contagia mortuorum. *Verbo*, (inquit,) *Domini celi firmati sunt & Spiritu oris eius omnis virtus eorum*. Homo quippe Spiritu Domini, perfectionem vitæ, consummationemque virtutis accepit. Inspirauit in eum Dominus spiritum vitæ, & factus est homo in animam viuentem. Vita ergo nostra cœpit ex inspiratione diuinæ: Sed vita hæc secessione animæ corporisque dissoluitur, inspiratio autem diuina non soluitur. Et idè intellige aliud esse quod signatum est, aliud quod factum est vel paratum. Meritoque dupliciter habes scriptum de homine. Primum enim scriptum est: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: & dominabitur*, (inquit,) *vel principatum habebit; & fecit Deus hominem ad imaginem Dei*. Secundo autem loco ita scriptum est: *Quia accepit Deus puluerem de terra, & plasmavit hominem*. Vbi pulvis, ibi non terra, non materia, sed incorporeum, sed admirabile; ibi non materia, sed immateriale. Quod enim secundum imaginem est, non est in corpore, nec in materia, sed in anima rationabili. Ibi operatur, ibi ostenditur homo ad similitudinem & imaginem Dei, vbi iustitiæ, vbi sapientiæ, vbi omnis forma virtutis assumitur. Si intelligas imaginem, videbis ad imaginem. Homo enim non est imago Dei, sed ad similitudinem factus. Alius est imago Dei inuisibilis, primogenitus vniuersæ creaturæ, per quem facta sunt omnia. Ille non ad imaginem, sed imago: tu non imago, sed ad imaginem. Habes ergo in tua substantia aliquid de imagine & similitudine Dei, quod sit diuinæ simile imagini. Propterea imago ad eum quo ad imaginem venit, & quærit imago eum qui est ad similitudinem sui, vt iterum signet, vt iterum conformet, qui amisisti quod accepisti. Insufflauerat enim tibi Deus, vt inspirationis suæ dono haberes gratiam, quam tibi tua culpa sustulerat: factus erat in animam viuentem. Audi quid dicat, non in carnem, sed in animam viuentem. Sed quia peccator signaculum

culum tenere non potuit, & in crimine positus non sapiebant quæ Dei sunt, sed quæ hominum: propterea venit Dominus noster Iesus Christus. Legisti in Euangelio, & à mortuis resurgens cum clausis discipulis reperisset, claustris ingressus est manentibus, & dixit: Pax vobis. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Cumque hoc dixisset, insufflauit, & dixit eis, Accipite Spiritum sanctum. Videt- ne ergo quæ manus fecerint hominem, aut quem hominem fecerint? Illum utique, quem secundum Christum induimus, expoliantes veterem hominem cum actibus suis, & induentes nouum, qui renouatur ad agnitionem secundum imaginem eius qui creauit eum, ubi non est seruus & liber, sed omnia & in omnibus Christus.] Subiungit quidem paulo post, manus Dei quæ plasmaverunt interum nobis hominem, duas esse; hoc est, Christum, & Spiritum sanctum. Sed hoc referendum est ad communicatum nobis per Christum Spiritum sanctum, quod superius expresserat, cum dixerat, Christum Spiritu otis sui nos viuificasse, & insufflando ac Spiritum sanctum impertiendo, formasse nos secundum, itavt Christus rationem Patris habeat; Spiritus verò sanctus rationem anime, & causæ quasi formalis.

Quod à Spiritu sancto, aut à nobis effici dicamur, eodem recidit.

845 Imo tamen daremus Spiritum sanctum habere se ad nostram hanc secundam generationem ut patrem, eodem reuolueretur. Nam Spiritus sanctus non operatur circa formationem nostram spiritualem, nisi per auxilia & influxum à Christi meritis debitum: ut proinde proxima & immediata moralis causa formationis nostræ internæ, sit Christus, iuxta Tridentinæ Synodi doctrinam sess. 6. cap. 4. qua sancitur, renouationem interioris hominis, unde homo fit adoptio Dei filius, per misericordiam quidem Dei signantis & vngentis Spiritu promissionis sancto effici: meritotiam tamen eius causam, quæ moralis causa effectiua est, dilectissimum Patris filium esse, Iesum Christum Dominum nostrum. Itaque Spiritus sancti interuentus, non excludit Christum Patrem. Sicque accipiendi sunt, qui dicunt, filios Dei adoptiuos ad imitationem filij naturalis de Spiritu sancto procreari: quod Fulgentius insigniter prosequitur, lib. de Incarnat. & gratia Christi cap. 20. nōque infra plenius trademus, agentes de Christo fidei ac vitæ auctore.

Similiter tamen interdum homo dicatur sibi ipsi pater esse, tamen nihil inde officitur titulo quem hic Christo vendicamus. Nam idcirco tantum homo dicitur sibi Pater quia voluntarie se disponit ad susceptionem esse spiritualis, & internam suam effectiōnem Deus enim vt insigniter planè philosophatur Nazian. orat. 1. & orat. 37. num. 58. & S. Basilius hom. 10. Hexaem. & Gregorius Nyssen. in Orat. Catech. cap. 30. noluit statum gratiæ & filiationem supernaturalem esse nobis ex necessitate, sed ex libertate Deo praueniēti cooperante, quod ad adultos attinet, vt locus esset merito nostro iustæque suæ remunerationi. Hanc igitur ob causam, adultus liberè admittens gratiæ sanctificantis infusionem, dicitur animam suam viuificare vt est apud Ezechielem & sanctificare se sicut & Chri-

stus sanctus est, iuxta Ioannem; Et quæ sibi Pater, quod ex Nazianzeno retuli, huius capituli initio; fusiūdem habet Gregorius Nyssen. hom. 6. in Eccles. tractans illud, *tempus parendi*, sic præter cetera philosophatus, [Mihī videtur maturus esse partus & non abortiuus, quando, vt dicit Elaias, cum quispiam ex Dei timore conceperit, per animam in partu labores, suam salutem genuerit. Nobis enim ipsis quodammodo patres sumus, quando per bonum animi infinitum, liberūque arbitrium nos ipsos formauerimus & genuerimus, & in lucem ediderimus. Hoc autem facimus, ex eo quod Deum in nos ipsos formauerimus, & genuerimus, & in lucem ediderimus. Hoc autem facimus ex eo, quod Deum in nos ipsos admittamus, effecti filij Dei, & filij virtutis, & filij altissimi: Et nos ipsos rufus abortiuos edimus, nōque imperfectos & subuentaneos reddimus, quando non fuerit in nobis formata, (sicut ait Apostolus,) Christi forma. Oportet enim integrum & perfectum esse hominem Dei. Integer autem ille omnino est, cui perfectæ naturæ completa fuit ratio. Si qui ergo per virtutem seipsum Dei filium fecerit, præcari huius ortus accepta potestate, is nouit tempus boni partus, & meritò gaudet, conuenienter Euangelio, quod natus sit homo in mundo. Qui autem natus est filius iræ, & filius perditionis, & fœtus tenebrarum, germen vipere, malus fœtus & alia omnia, quibus malus male audit partus, is non nouit tempus quod gignit vitalia; est enim vnū tempus patiens ad vitam & non plura. Qui ergo propter importunitatem, partum non est assequutus, sibi ipsi putat interitum, & ad mortem suæ est anime obstrictus.]

Addit lib. de vita Moysi, initio expositionis Tropologica, agens de malculis Hebræorum quos Pharo curabat perdendos, in cuiuslibet potestate esse in hac spirituali generatione, quod in corporea negatur, marem se aut feminam facere; sexum enim masculinum, robusti & petiti animi symbolum esse docet; femininum molli & impetiti. Tum subdit, [Est autem vita humana, mutationi semper supposita; quare oportet, cum non sit æterna & immutabilis, semper nasci non aliena sit appetitione, nec extrinsecus, vt in corporali natiuitate, sed electione propria vnusquisque nascitur: unde fit, vt nos ipsi Patres quodammodo sumus nostri, qualescumque nos volumus electione gignentes, & aut marem aut feminam, viri ac virtutis ratione fingentes. Itaque licet nobis profectū, cum audiamus quantā hostis noster afficitur molestia masculinae proles, id est, virtute præditi viri natiuitate: licet inquam, nobis mares nos ipsos gignere, ac parentibus nostris, cogitationibus scilicet bonis, quæ virtutem pariunt, voluptatem afferre.]

Est ergo homo ad sensum prædictum, sibi Pater citra Christi veri & propriè dicti interni Patris, exclusionem: quod agnoscit idem Nyssen. in orat. Catech. cap. 38. & sequentibus, elegantissimè tradens hominem quoad hanc mysticam generationem, patrem sibi quem vult diligere, Christum aut Satanam. Non est ergo homo reuera sibi Pater magisque propriè homo diceretur sibi mater, quia ex Christo concipit eiusque semine; quod ex Eusebio in illa verba Cantici Elaiæ à timore tuo Domine concepimus, nec non ex Richardo Victorino & S. Bernar-

monstrare memini in Defensione Valeriani Cemelienfis cap. 5. n. 3.

Alij quidam, nostri in Spiritu Patres, sed in Christo, & extensa voce.

846 Eandem denique ob causam etfi ali- qui dicantur filios Christo gignere, quod de se Apostolus proficitur, cum ait, *in Christo Iesu per Euangelium ego vos genui*; & fideles, dicuntur filij hominum, Psalm. 77. idest Apostolorum interprete Tertulliano 5. contra Marcionem cap. 8. talisque sunt omnes viri Apostolici non adulterantes Verbum Dei, idest (interpretibus Etherio & Beato libro 1. contra Elipandum,) non quærentes solam voluptatem ex Dei Verbi tractatione, sed prolem & fructum spiritua- lem. Id quod ante dixerat S. Gregorius Moral. c. 28. & fuse omnino ac bene prosequitur Ago- bardus lib. de modo regiminis Ecclesiastici. Has esse oves fectas, quas se portaturum proficitur Deus, ait S. Hieronymus in cap. 40. Esaiæ. De Christianis Sacerdotibus ita scribit S. Chrysost. l. 3. de Sacerd. c. 5. [Hi sunt, hi sunt inquam, quibus tum conceditur sunt spirituales parturi- gines, tum etiam baptismatis partus à Deo est commissus. Per hos ipsos Christum induimus, vñ cum Dei filio sepelitur: beati illius capitis membra efficiuntur: quo nomine Sacerdotes me- ritò non modò plus vereri debemus, quàm vel Principes vel Reges, verum etiam maiori hono- re quàm parentes proprios honestare. Hi enim ex sanguinibus, & voluntate carnis nos genu- erunt: illi vero auctores nobis sunt natiuitatis eius quàm à Deo habemus; beatæ generationis il- lius, libertatis vitæ, atque adeò adoptionis eius, qua nos per gratiam filij Dei sumus effecti.] In eandem sententiam Clemens item 2. constitut. c. 30. agens de honore quo prosequendus est Episcopus. [Is pietatis (inquit) magister est. Is post Deum pater videtur, qui per aquam nos re- generavit in adoptionem filiorum Dei.] Om- nes hoc modo tenentur patres esse. Propterea enim vetabatur Eunuchus ingredi Ecclesiam Dei; qui scilicet vitæ institutione aut sermone, sobolè Deo non procreat, instar Pauli in Chri- sto Iesu multos gignentis, vt exponit Clemens Alexand. 3. Strom. sub finem. Ex duplici modo per spirituale matrimonium procreandi, hunc priorem proponit S. Bernardus serm. 85. in Cant. in fine. His ac similibus, *patris nostri* no- men quandoque datur; quia suscitant de- functo fratri semen, & prolem transcribunt. Audi S. Augustinum 3. 2. contra Faustum cap. 10. [Faustus in mandatis veteris Testamenti pro crimine obiecit, quòd uxorem fratris ad hoc frater iussus est ducere, vt non sibi, sed illi so- bolem suscitaret, eiusque vocaret nomine, quod inde nasceretur; quid aliud in figura præmon- strat, nisi quia vnusquisque Euangelij prædica- tor ita debet in Ecclesia laborare, vt de functo fratri, hoc est Christo, suscite semen qui pro nobis mortuus est, & quod suscitatum fuerit, eius nomè accipiat. Denique hoc implens Apo- stolus, non iam carnaliter in præmissa significa- tione, sed spiritualiter in completa veritate, quos in Christo Iesu per Euangelium se genuisse commemorat, succenset eis, & eos increpans corrigit, volentes esse Pauli. Numquid Paulus, (inquit,) pro vobis crucifixus est, aut in nomine Theoph. Raynaudi de Attrib. Christi.

Pauli baptizati estis: Tanquam diceret, Defuncto fratri vos genui, *Christiani* vocamini, nò *Paulini*.

847 Aliquando igitur, tametsi paulò infie- quentius Prædicatores adiunt Patres; & quam- uis audiunt, non nisi extensa voce patres sunt, quatenus nudum exhibent ministerium aptandi homines ad voluntariam diuini seminis per Christum transmittendi exceptionem. Vnde cõ- feruntur agricolis semen iacentibus, quos tamè nemo patres culmi, aut spicæ, ex iacto per eos semine germinantis dixerit, cum illud semen nò sit de agricolæ substantia. Christus autem me- ritò pater appellatur, quia omnium semen est, vt loquitur S. Ambrosius in Psalm. 43. ad illud *in gentibus dispersisti nos*. Eoque spectat, quod alibi filiorum in Christo matres, potius quàm patres appellantur, eosque parturire ob labores animarum conuersione ponendos dicuntur. Quod planè egregiè quoad S. Paulum, prosequitur S. Chrysost. hom. 10. de pen. tractans illud ad Ga- lat. 4. *filij mei quos iterum parturio*; & eximie describens Beatæ illius alui fecunditatem, in- gesque parturitionis dolores, ex tam numerosa prole quam Christo genuit Apostolus. Nec cessare cum partu harum matrum dolores, ait idem Chrysost. hom. 4. in 2. ad Thess. *in ipso fine*. Insigniter hæc omnia ad Gal. 4. expressit S. Hier. [Quis putas nostrum ita de Discipulorum anxius est salute, vt non paucis horis, aut vt multum, bi- duo triduove, sed toto vitæ suæ tempore tor- queatur, donec Christus formetur in eis. Exem- plum fecit mulieris quod assumpsit, concipien- tis & formantis in se semina, diligenter tenen- dum est, vt possimus intelligere quod dicitur: Natura non erubescenda sed veneranda est. Sicut enim in vuluam mulieris primum semen iacitur informe, vt sulcis & fundo eius quasi quodam glutino adhæreat; de quo & Propheta initij sui recordatus ait, *Incompositum meum, viderunt oculi tui*; Deinde per nonem menses restricto sangui- ne, futurus homo coagulatur, corporatur, pasci- tur, atque distinguitur: vt quum in vtero palpi- tit, statuto tempore fundatur in lucem; & tantis difficultatibus nascitur, quantis postea ne inte- reat enutritur. Ita & semen sermonis Christi, cū in animam audientis incidit, per gradus suos crescit, & vt multa paternam (possumus quidem facile corporalem descriptionem transferre ad intelligetiam spiritualement) tandiu in ancipiti est, quandiu pariat qui concepit. Nec statim finis in- dustriæ est edidisse, sed tunc alterius laboris exordium est: vt lactentem infamiam sedulis nutrimentis & studiis, vsque ad plenam Christi perducat ætatem.]

Quod porrò Christum ex Ambr. omnium sanctorum semen vocabam, bene concinit cum eo quod habet Abucara Opusc. 6. volens exem- plo docere, quomodò ex Christo veluti semine nostrum, suauitas & dulcedo abiectioque ama- roris, sit cõsecuta. [Aiunt (inquit) si semen pepo- nis melle tinctum seras, dulcedinem mellis in ipsum fructum transire. Ita Christus naturā ab oleosa qualitate, nimirum à peccato per sanctū Baptismum expurgata, assumpsit illam absq; labe & macula, qualis prius erat, & condita fuerat, & que melle diuinitatis & dulcedine, hoc est vitu- te Spiritus S. delibuta, nos etiam dulcedinis par- ticipes effecit, quemadmodum grana peponis, quasi per traducem fructum participè efficiunt.] Cur peccatum dixerit oleosam qualitatem, pen-

det ex antecedentibus, quibus propagationem peccati exemplo vna ex palmite in oleum immisso edita, & oleum redolentis, declararat. Quorsum verò naturam à Verbo assumptam, dicat baptismo prapurgatam, & postea assumptam, non video! Accipio itaque dumtaxat exemplum de semine puro, & melle iuncto, è quo pura & mellita existant grana.

*Proles ex Christo Patre, & eius sponsa
S. Ecclesia.*

848 Ratum igitur esto, Christum esse patrem nostrum, qui sicut sponsam habet Ecclesiam, ita ex ea suscipit benedictam hanc prolem. Insigniter id prosequitur Stapletonius l. 8. de Principiis c. 19. Nos alia addemus. Egregie ergo Ecclesiam sub schemate matris fidelium, depingit S. August. Epist. 38. demonstrans lato quem mater carnalis à stitua Evangelica renocare conabatur, quàm potius astringeretur matri spiritus, siue Ecclesiae.

Eadem ex causa S. Chrysost. in Psal. 38. in fine, tractans illud, *Intende in adiutorium meum, Domine Deus salutis meae*, Ecclesiam censet ibi adiutorij nomine significatam à Christo, tanquam uxorem Christi. Auxilium, inquit, suum vocat Ecclesiam, ea etiam ratione saluam facere volens Adæ imaginem. Illi enim data erat vxor ad auxilium. *Faciamus enim*, inquit Deus, *auxilium simile sibi*. Et ideo Paulus quoque dixit de Christo, ea quæ de Adam & Euadicta fuerant; nempe, *Relinquet homo patrem & matrem suam, & adhaerebit uxori suæ, & erunt duo in carne vna*. Deinde quid his subiunxit? *Sacramentum hoc magnum est ego autem dico in Christo & in Ecclesia*. In hanc ergo vult partem intendere & respicere. Liqueat, Chryso. illam apud Mosè *uxoris* descriptione, *adiutorium simile sibi*, hoc est viro, Ecclesiae ad Christum comparatæ aptatâ velle.

Imo S. Anast. Sinaita l. 9. Hexaem. proptiissimè in solam mysticam Christi uxorem cadere cam descriptionem citè tradit. Reprehendit enim primùm Anast. Manetem, qui blasphemè dixit Deum veteris Testamenti esse mentitum, cum mulierem vocauit *adiutorium simile viro*, quæ tamen virum non iuuat, sed perdidit. Reprehendit item Anast. Aquilam, qui non verit, *faciamus ei adiutorium secundum ipsam*, id est aduersarium & hostem. Addit Anast. esse reuera perdifficile, monstrare mulierem quæ sit viri adiutorium, & non potius fossa, & infidiatrix, atque tentatio, & ruina. Tandem postquam diluuium malorum à femina viris immisissum latè & grauius proposuit, verum adiutorium simile homini, interpretatur S. Ecclesiam. Itaq; concludit. *Adhortor Iudæum & Græcum seu Gentilem, vt quærat & possideat illam adiutricem, quam Deus fecit ad ferendam opem toti generi hominum: adiutricem non carnis & voluptatis, non seminis & sanguinis. Adiutricem & coniugem, quæ nequaquam fuit infidiatrix, sed salutaris, sed conseruatix, sed illuminas, sed beneuola, peccata purgans non faciens, in regnum Dei introducens, non ex eo expellens; Adiutricem quæ parit filios vitæ & heredes vitæ æternæ. Adiutricem quæ Magos fecit Apostolos, & facit Publicanos Euangelistas, Theologos, redditque meretrices Virginibus honestiores; Adiutricem, quæ viuificat mortuos, & orbem*

terræ excitat ex mortificatione Idololatriæ. Adiutricem inuictam, adiutricem inexpugnabilem, adiutricem certando insuperabilem & infatigabilem. Omnia regna, omnes progenies, omnes tribus, & omnes lingue gentium ab ea sunt seruata. Ipsa iacentes erexit, ipsa curauit infirmos, ipsa recreauit creaturam: Et ideo de ipsa dixit Dominus Deus de Ecclesia, inquam, *Non est solum, hominem esse solum*. Et propterea ei vnitum est Deus Verbum, vt non sit amplius homo solus, sed cum Deo totus, non solum in vna quadam hypostasi, sed etiam quando ei per virtutem vnitur. Addit inferius, nusquam in tota Scriptura, mulierem aliquam viri adiutorium vocari, sed tantum eâ vocè vsurpari, cum agitur de Ecclesia quæ verè fuit, & est, Christi viri sui adiutorium.

849 Sanè conuenientia malignantium, & synagoga impiorum, (quod habet ideam Anall. l. 1. eiusdem operis, coniuges sunt Satanæ. Dico inquit,) quod sola quæ est Christianorum Ecclesia Christi, & hostis & inimica serpenti: reliquæ autem omnes quæ sunt in mundo religiones & fides gentium, (tam Iudæorum quàm Barbarorum, sunt amica & contubernales, & coniuges, & propriæ Diaboli serpenti, ex eo nate, & quæ ex eo conceperunt malum semen execrandorum dogmatum, aded vt eis idem sit & pater & vir, qui introduxit execrandam sui inter se corruptionem: Hoc enim significant etiam quæ deinceps sequuntur Dei verba ad ipsam serpentem. Nam cum dixisset, *Pariam inimicis inter te & mulierem*, subiunxit dicens, *Et nati sunt ei*. Atqui debebat dicere: *Et inter faciem eius* si ad corporalem serpentem & mulierem corporalem solam essent ea quæ dicuntur. Mulier enim non emittit semen, sed cum accepit, parit factum. Semina ergo Ecclesiae, (sunt pia dogmata & disciplinae quas seminavit ille Agricola, dicens, *Exiit qui seminavit ad seminandum*. Rustici serpentis sunt mala semina & impia, harreticorum & zizanias & predicationes. Et inferius, *Cetero omnes quæ sunt in mundo fides, præter vnam & hanc Christi solam uxorem & Christianorum Ecclesiam, sunt amica serpenti*. De cetero autem quando videtis reliquas mulieres & fides, Iudæorumque & Barbarorum Synagoga, phellentes, clamantes, dies festos celebrantes, vigilantes, ieiunantes, sacrificantes, adorantes, Deum nominantes, fidem prædicantes, dogmata statuentes, Scripturas legentes, Christum autem Deum verum ex Deo vero non confitentes, certo scitis, quod ea omnes sunt amica Diaboli, (nempe serpentis,) & nulla ex iis est inimica & ab eo aliena, nisi ipsa eaque sola Christi Ecclesia & eius semen. Illæ enim omnes sunt fornicatrices & adulteræ, & ex semine serpentis, concipientes & parientes; Fortasse autem habentes etiam proprium & innatum semen, serpente deterius.]

Hæc cum ita sint, nemo nō videt, quanto iure Ecclesia, vxor illa Christi censetur, quæ verè est adiutorium viro simile, estq; ei sicut viuis abundans, &c. Nec id negat Clem. Alex. l. 1. pedag. c. 6. cum de nouo certu ait. [Quem ipse Dominus carnali labore peperit, quem ipse falcis alligauit Dominus, pretioso sanguine. O sanctas secundinas, & partum sanctum. O sanctas falcis. Verba est omnia infanti, & pater, & mater, & pedagogus & alcor. Et mox, Verbum vocat *manu* lam patris, vnde nobis illud lac rationabile & vt ipse ex interprete habet *verbalis*, de quo

1. Petri 2. Et inferius addit. [Nobis ipse Christus infantibus est alimentum, qui Verbum cœlorum exogimus. Hinc querere Græcis dicitur *μασσω*, quod infantibus qui Verbum querunt, paternæ benignitatis vbera, lac suppetant.] Ista inquam non excludunt materna Ecclesiæ in nos officia, sed exponunt quæ à Christo accipimus per proportionem ad maternam efficientiam & charitatem, vt adæquetur vtemque immensa vis Christi beneficentiæ in nos. Quo item pacto Valerius Soranus apud S. Augustinum 7. ciuitatis cap. 9. vocat Deum, *progenitorem & genitricem*. Gentiles apud Clementem 5. Strom. dicere *πρωτογονον*.

850 Cedit profecto in Ecclesiam Christi, patientem tantam sobolem, appellatio illa quæ Eux suæ indidit Adam, vocans *matrem omnium viuientium*; quod discit ex eodem Anastasio ad calcem libri 1. eiusdem operis. [Quoniam per mulierem *Vitam*, quam ex suo peperit latere, somno sopitus qui naturam viuificat, & sic ea est exutus qui dicit; *Ego sum vita*: hæc facta sunt, & venit in mundum, & per ipsam dissoluit mortem, & per ipsam viuificauit illa gentium animalia quæ in Paradisum ad ipsum fuerant introducta, & per ipsam viuificauit mortuos ex Inferis, & mortali naturæ vitam est largitus: ea de causa & penam mortis subiit nouus Adam, & nomen suæ vxoris (nempe Ecclesiæ,) posuit vitam, quoniam ipsa est mater omnium viuientium, abscondit in Christo vitam. Hinc docemur, magnam admirabilem Ecclesiæ gloriatiorem. Beata & ter beata est spes, & in altum elatio Christianorum. Nam per ea quæ dicta sunt, in mundo sunt mortuæ, & matres mortuorum populorum & gentium, vt quæ in se non habebant eum qui dicit, *Ego sum vita*, neque regenerant & viuificant per vterum aquæ & Spiritus suos filios & populos: sed sunt sine semine, & viduæ fontis vitæ, non fruenter aqua vitæ & saliente in vitam æternam. Sola ergo eius Ecclesiæ, dicitur & vita & mater omnium viuientium. Et propterea eius etiam vxor est mater, non mortuorum, sed omnium viuientium Christum veram vitam: & quicumque ex ea non nascitur, est mortuus peccato: Corporalis autem mulier Adami corporalis, non est mater viuientium sed mortuorum hominum. De hac autem matre spiritali, non dicit quod sit *mater omnium hominum*, sed *mater omnium viuientium*, vt quæ sit vita, & ea de causa omnino non nominauit Deus in eius pena, mortem: quandoquidem cum sit vita secundum naturam, est aliena à morte, permanens æterna.]

Subdit paulò post, tem consideratione dignissimam. [Oportet, (inquit,) præter hæc omnia aduertere, quomodo hæc spiritalis coniux secundi Adami, à deteriori nomine profecerit in melius. In principio enim vocata est *Cossa*, & *sesta* seu *diuisa*, significante, (vt arbitror,) hac amputatione & diuisione defectionem à Deo, quæ erat ei euentura. Deinde post hoc ædificata & in melius excitata: propterea quod ad virum Christum appropinquit, appellata est *mulier*. Postremò autem omnium appellata est *vita*, vt quæ à morte profecerit ad vitam. Vir autem eius non ita; sed ex meliori nomine, accepit peius. In primis enim Adam magnum honorem & gloriam adeptus, vt qui sit appellatus *imago & similitudo Dei*: deinde postea appellatus est *homo*.]

Theoph. Raynaudi de Attrib. Christi.

mo, & postea rursus *Adam*: & postremò omnium *Terra*, vt per hæc aperte, discamus & erudiamur, quæcumque sunt in protoplasto, referri ad Eam Ecclesiam, & Adamum Christum. Sic enim cum in principio *esset splendor & character substantiæ ipsius Dei inspicibilis, seipsum exinanit sermiformam accipiens*, vt Ecclesiæ ex mendicitate diceretur vitæ effecta, & ex ipso nominata, & in libro viuientium collocata.]

Lauacrum aquæ, vterum fidelium.

851 Quod Anastasius vterum Ecclesiæ quo ex Christo sobolem diuinam concipit, dixit esse vterum aquæ & spiritus, conforme est aliorum Patrum sensui. S. enim Dionysius l. de Eccl. hier. c. 2. part. 2. fontem sacrum, siue baptisterium *matrem adoptionis* appellat. S. Chrysost. in Epist. ad Galatas tractans illud, *secundum Isaac re-promissionis filij sumus*, Ecclesiam cum Sara, Abrahamum cum Christo componens, in eo ponit comparisonem, quod [sterilem appellauit Esaias, & hanc ostendit factam complurium liberorum matrem. Idem sub figura accidit in Sara. Nam & hæc, quàm esset sterilis, numerosæ sobolis mater est facta. Cæterum hæc quidem Paulo sufficiebant, verum etiam quomodo sterilis, mater sit facta disquiri, vt huic etiam ad veritatem accommodet figuram, eoque subdit dicens; *Nos autem fratres, secundum Isaac re-promissionis filij sumus*. Non enim sterilis tantum erat Ecclesiæ, quemadmodum Sara, neque solum multorum liberorum mater facta est vt illa, sed & ita genuit, quemadmodum illa. Vt enim illam non natura, sed Dei re-promissio fiat matrem suam qui dixit, secundum tempus hoc veniam, & erit Sara filius, idem ingressus in vterum infantem formauit] sic & nostra renascencia, natura quidem nulla est, cæterum verba Dei, quæ norunt fideles, hæc in aquæ lauacro per Sacerdotem pronuntiata, tanquam in vtero quodam formant ac regenerant eum qui baptizatur. Idem hom. 25. in Ioan. *ferè initio*, summam in nos Dei benignitatem demitatus, subdit. [Non immerito igitur Paulus. *O Altitudo*, (inquit,) *diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei*. Non amplius mater, non enixus non somni, neque concubitus, non amplexus, nouum iam naturæ nostræ interitum opificium à Spiritu sancto & aqua. Aqua autem accepta est, partus genito facta. Quod enim est matrix Embryoni, hoc est fidei aqua. Siquidem in aqua fingitur & formatur. Nam primum dictum est, *Producant aquæ reptile animæ viuientis*. Ex quo autem Iordanis alueum ingressus est Christus, non amplius reptilia animarum viuientium, sed animas rationales & spirituales aqua producit. Et quod de sole dictum est, *Tanquam sponsus procedens de thalamo suo*; hoc longè magis de fidelibus in præsentia dici potest. Multò namque quàm ille clariore diffundunt radios. At quod in marice formatus, tempore indiget: quod in aqua, minime sed momento omnia perficiuntur. Siquidem ubi caduca vita est, & à corporea corruptione principium accipitur, omnia mora temporis generantur. Ea namque natura corporis est, vt tempore perfectionem suam accipiat, sed non ita in spiritalibus.]

Bracharius non dissimiliter Epist. ad Iannarium sub finem. [Filios Domini nostri, Ecclesiastici]

fici fontis vterus, & secreti ac perplexi vulva
mysterij parturit; natos crucis cuna suscepit,
Euangelij mammilla lactauit. [Consentit S. Leo
serm. 4. de Natiuit. Domini cap. 3. [Terra carnis
humana, quæ in primo fuerat præuicatoris ma-
ledicta, in hoc solo Virginis partu germen edi-
dit benedictum, & à vicio suæ stirpis alienum.
Cuius spiritalem origenem in regeneratione
quisque consequitur, & omni homini renascen-
ti, aqua baptismatis instar est vteri Virginalis,
eodem Spiritu sancto replente fontem, qui re-
pleuit & Virginem & peccatum quod ibi
evacuauit sacra conceptio, hæc mystica tollat
ablutio.]

852 Affinia sunt illa, venustissime de more
ab Eucherio prolata hom. de Trinitate. [Inter-
rogat muneris magnitudinem, remuneratoris
perspicis dignitatem. Ipse ad regenerandas animas
steriles benedicit aquas, ipse sacris fontis irri-
guum, illa qua dudum Mariam locupletauit, vir-
tute fecundat. Castos Ecclesiæ sinus maritat;
nubis integritas puritat, vt ad similitudinem
Virginis genitricis etiam Ecclesia matris fructu
donanda; sine sexu de sanctificatione concipiat,
& sine corruptione parturiat, & regenerata pi-
gnora in filios Dei felici mancipatione transcribat,
Quomodo hæc operari posset nisi Deus
esset? Ecce secundum illud propheticum, agente
Spiritu, impletur in Baptismo; *Ego occidam &
vivere faciam*. Quid est hoc? Occidit peccatum,
& vivificat peccatum: fluentis in talibus eius
abluitur, & reatus absoluitur: debitum origina-
le vacuatur, pondus perditionis exiit, & in-
comprehensibili miraculo de profundi fontis
mortuo resurgente, in fonte mors moritur. Adop-
tius gratia perit, Diabolo acquiritur, Deo hæ-
reditario crimine illegatus homo, consumpta
primæ originis conditione, de occasu suo nasci-
tur, & naturæ se agere vices, genitalis vnda mi-
tatur.]

Affinia item illa S. Paulini Epist. 12. in carmi-
nibus baptisterio inscriptis.

*Hic reparandarum generator fons ani-
marum
Vinum divino lumine flumen agit.
Sanctus in hunc cælo descendit Spiritus
Amnem,
Cælestique sacras fonte maritat aquas.
Concipit vnda Deum, sanctamque liquo-
ribus almis.
Edit ab æterno semine progeniem.
Mira Dei pietas, peccator mergitur
vndis,
Mox eadem emergit iustificatus aqua.
Sic homo, & occasu felici sanctus &
ortu,
Terrenis moritur, perpetuis oritur.
Culpa perit, sed vita redit: vetus interit
Adam,
Et nouus æternis nascitur imperiis.*

His versibus placet alios adiungere, quos à
Sixto III. inscriptos sacro fonti Constantini, te-
statur in Sixti vita Anastasius, iamque situ & ca-
ritate propè consumptos, descripsit Onuphrius lib.
de septem vrbis Ecclesiis cap. de Basilica Late-
ranensi s. de baptisterio.

*Gens sacra polus hic semine nascitur
almo*

*Quam fecundatis Spiritus edit
aquis.*

*Virgineo fetu genitrix Ecclesia natus
Quos spirante Deo concipit, Amne
parit.*

*Fons hic est vita, & qui totius mundi or-
bem,*

*Sumens de Christi vulnere primi-
pium*

*Mergere peccator sacro purganda fluuio,
Quem veterem accipies, proferes ve-
da nouum*

*Inson esse volens isto mundare lau-
cro,*

*Seu patrio premeris crimine, seu pro-
prio*

*Nulla renascens est distantia, quas facit
vnda*

*Vnus fons, vnus spiritus, vna fi-
dis*

*Nec numerus quemquam scelerum, nec
fermæ scorum*

*Terræ, hoc natus flumine, sanctus
erit.*

853 Eodem recidunt, quæ alii non nihil,
diuersis verbis produnt de verè sacro, & fidei,
in Baptismi signa hominibus, ac nascentibus
in aqua Christianis infantibus. E quibus paucos
exhibebo per satyram. Zeno Veron. serm. 1. de
Paschate [fons, vel sacrum cuius diuite ex alioq;
fauonio non vento sed Spiritu sancto genera-
te odorem diuinum, Ecclesiæ flores historiarum
& dulces nostri nascuntur infantes.]

S. Ambrosius in exhortat ad Virgines. [Si
ergo vobis portio Dominus, Dominus qui steri-
lem & parientem facit. Vtramque facit, altera
in tristitia perit, altera in sterilitate latet,
cui dicitur, *Lacare sterilis quæ non parit, crange
& clama quæ non parturit*. Habet enim filios si-
ne partus dolore. Vnde & dicitur de Ecclesiis
Quis audiuit tale, si parturit in terra vno die, &
gens nata est simul? Vno autem die terra non
parturit, sed parit gratia. Venit Pascha dies, in
toto orbe baptismi Sacramenta celebrantur, ve-
lantur sacre Virgines. Vno ergo die sine aliquo
dolore multos filios & filias solet Ecclesia par-
turi. Ideoque pulchre dicitur; *Et gens nata est
simul, de populo consecrato.*]

S. Chrysostomus in Catechesi ad Illuminan-
dos. [Et ob quam causam, inquit, hoc
quod nobis peccata concedit, non lauerum
remissionis peccatorum dicitur, nec purifi-
cationis, sed lauerum lauerum regenerationis?
Quia non nobis simplices peccata conce-
dit, nec simpliciter nos purificat in alio actibus
implicatos, sed tanquam denud generatos effi-
cit. Nam denud nos condit, & coarctat: non de
terra componens iterum, sed alio nos elemen-
to, idest per aquarum naturam progenat. Non
enim vas simpliciter purgat, sed iterum nouat
iterum. Nam cum vasa purgantur, etsi diligen-
tia multa terguntur, quædam vestigia nullo-
minus retinent vetustatis, & pristinitatis ma-
culam non amittunt. Illa autem quæ consistorio
committuntur, cum flamma fuerint renouata,
omnem maculam præteritæ seditionis amittunt,
& nunc primum confectis non dissimili
proferuntur.]

proferantur aequali fulgore micantia. Vt igitur statum auri metallo confectam, aliquanti temporis metis fumo & puluere & æruginis foribus coinquinatam, cum artificis manus acciperint, renouant fornacis ardore, & splendidam nobis lucidamque demonstrant: ita & nostram naturam Deus æruginatam mole peccati, & malorum gestorum fumo violatam, & omni pulchritudine quam primò & donauerat, denudatam, in illos aquarum fontes, tanquam in conflatorium mittit, & pro flamma, spiritus gratiam subministrat, & exinde rudes effectos, etiam Solis radiis eleuat clariùs lucentes, veterem hominem continens, nouum autem ostendens longè meliorem. Et istam nobis quassationem & mysticam purificationem, obliquo sermone olim Propheta demonstrabat, dicens; *Sicut vasa figuli conteres eos*. Nam quia de fidelibus loquitur, superiùs nobis manifestè declaratur, quum ait; *Filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terra*. Vidisti quemadmodum Ecclesiam Gentium commemorauit. Et vbique extantum Christi nominauit imperium. Et propterea ait; *Reges eos in virga ferrea*, non graui, sed forti; & *sicut vasa figuli conteres eos*. Ecce & lauacrum sentitur mysticè. Non enim dixit, *sicut vasa fictilia*; sed *sicut vasa figuli*. Et idè attendamus, & diligentius audiamus. Nam confecta vasa fictilia, iam nulla emendatione corriguntur, ob duritiem quam semel per flammam sortita sunt. Vasa autem figuli, non sunt fictilia, sed argilla composita. Inde & si quo fuerint casu peruersa, facillè ad figuram pristinam artificis reformantur industria.]

Tertullianus de Baptismo cap. 1. [Nos pisciculi, secundum *ixhō* onstrum in aqua nascimur.] Alludit ad Acrosticon Sybillæ de Christo carmen, de quo supra, tractando Christi innocentiam. Litè & egregiè Anastas. lib. 5. Hexæm. Christianos piscibus confert, quod pisces absque semine generentur ex aqua tantum & Spiritu sancto.

Athanasius Dialogo 3, de Trinit. *sub sinem*, Apostolos omnes, ino & omnes Christianos, ait æquè ac Iacobum & Ioannem, dici posse filios tonitruui, idè baptismi, idque latè persequitur contra Macedonianum.

Ecclesia Porphyra, fideles Porphyrogeniti.

854 Tandem spectat eodem, quod Theophanes Episcopus Nyssenus l. contra Iudæos exponens illud Apostoli, *accessistis ad montem Sion, & ciuitatem Dei viuentis*, tradit de Ecclesia *porphyra*. Locus est planè insignis. Et quia libet vulgo non prostrat, adscribam eius partem quam representauit vir vnde cumque Doctissimus Franciscus Turrianus l. 2. de Dogm. Charact. initio. [Hæc ciuitas (inquit) non est vt illa in Palaestina, non inquam locus est ex maro & lapidibus & calce adificatus, plenus hominibus, sed potius cætus naturæ rationalis pie; tum incorporeæ, tum corporeæ, quæ Christum Deum habet artificem, autorem, Regem, Pontificem, Iudicem, Gubernatorem, Patrem, Nutricium. Verum hic cætus beatus qui Ecclesia Christi dicitur, non est totus in cælis; imò parua eius pars

in terra breui tempore, aliis alio tempore sibi succedentibus, versatur. Propterea quod capere generationem secundum spiritum, & secundum ætatem eius proficere & perfici, hoc quidem tantisper liceat dum in carne sumus: Ingressi verò intra velum ad regalem thalamum, idè in cælum, non nisi perfectis. Hoc enim domicilium, & habitaculum mundanum quod est apud nos, beatæ huius ciuitatis & Ecclesiæ, tanquam domus quædam est, adificata & constructa vt in ea viuant & alantur generati secundum Christum, & gymnasium quoddam puerorum ætatis Christi, vbi docetur & traditur omnis spiritualis sapientia; cælestis autem domus perfectorum spirituum, Regisque aspectus, & splendore ac læticia fruendum, thalamus est. Vt enim olim Imperatoribus, locus quidam erat ad generandos filios separatus, quem *porphyra* appellabant, & in eo loco natos *porphyrogenitos*; erantque rursus alia sedes ad nutriendum infantes, vbi paulatim ætate proficerent, & omnem disciplinam regalem & Imperatoriam sub Magistris & pedagogis caperent; postquam verò ad perfectionem & ætatis & disciplinæ peruenissent, in ipsum regalem siue Imperatorum thalamum admittebantur, cum Rege & Patre regni versaturi, bonisque paternis vsuri; ad hunc modum filiis Regis cælestis, mundus hic noster velut quædam domus ab ipso Rege, ad ortum, & educationem, omnemque spiritualein disciplinam & institutionem præparata est, ex quo sic nati & alti, atque educati & eruditi, propriè appellari poterunt *porphyriati*; non quidem quasi solam purpuram regalem & paternam induit, sed potius Regem ipsum totum, cum vestitu eiusdem rubro ex sanguine. *Quicumque* (inquit) *in Christo baptizati estis, Christum induistis*, cuius pulchritudinem olim admirati Angeli; *cur* (inquit) *rubra sunt vestimenta tua?* Quando igitur qui hic geniti sunt, bene iam educati & instituti filij Regis cælestis, occurrerint in mensuram plenitudinis Christi, ingredientur deinde intra velum cæleste, quo præcursor Christus ingressus est, vt regno eius fruantur. Quia igitur qui in Christum crediderunt, non in cælis tantum sunt, sed pars quædam eorum in terra versatur, idcirco non sunt diuisi loci intervallo, sed potius totus cætus, vna Ecclesia est, & vna ciuitas, ratione perfecti & imperfecti differens.]

855 Rectè omnino Theophanes, Ecclesiam, in qua, & ex qua, proles Christi nascitur, vocat *domum purpuream*, alludens ad antiquum vsum Constantinopolitani Imperij à Constantino Magno inductum teste Luitprando lib. 1. historiarum c. 2. vbi *Porphyrogenitos* ait dictos, non quod nascerentur in purpura, sed quod ederentur in Palatio cui nomen erat *porphyra*, adificato à Constantino, vt soboles Imperatoria ibi ederetur in lucem. Merito ergo Theophanes, Ecclesiam in qua nascimur Christiani, *porphyra* appellat: tum quia Ecclesiæ ex Christo proles, regia est; tum quia omnis hæc natiuitas, & matris fecunditas ex Christi sanguine ortum habet. [Quid est enim aqua sine cruce Christi? (ait S. Ambrosius l. de iis qui initiantur myst. c. 4.) Elementum commune, sine vilo sacramenti effectus.] Itaque vt idem obseruat, merito 1. Ioan. 5. Spiritus, aqua, & sanguis, dicuntur testimonium perhibere, & Christus dicitur non in aqua so-

lūm, sed in aqua & sanguine venisse, quia aqua purpureo Christi cruore sanctificata, & admisto Christi Spiritu vegetare, effundunt prolem Ecclesie. Vt autem nemini esset dubia, hæc nostra per Christum in Spiritu generatio voluit Deus filium suum Deum verum, humanam generationem sortiri. Proponit præclare hoc argumentū S. August. serm. 24. de diuersis à ca. 4. [Ecce sunt, (inquit,) in quacumque sint ætate carnis. Videtis infantes; videte & gaudere. Ecce sunt; sed ex Deo nati sunt. Vulua matris, aqua baptismatis. Nemo pauperulo animo, sentiat, & voluat apud seipsum mendacissimas cogitationes, & dicat sibi, Quomodo in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum & Deus erat Verbum, omnia per ipsum facta sunt: & ecce Verbum caro factum est, & habitauit in nobis? Audite vnde factum est. Ecce credentibus in nomine eius, dedit potestatem filios Dei fieri. Ipsi quibus dedit potestatem filios Dei fieri, putant impossibile esse filios Dei fieri? Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Nolite putare multum esse ad vos, filij Dei fieri. Si factus est ipse, vt minus esset qui plus erat; non potest facere ex eo quod minus eramus, vt aliquid plus esse possimus? Descendit ad nos, & non ad illud ascendimus?]

Quia verò sanguinis Christi pro nobis fusi, & passionis, memoria est Eucharistia, idcirco eam quoque nostræ generationi deseruire oportuit notauit Methodius in 10. Virginum symposio cuius hæc sunt verba. [Recte Apostolus ad Christum retulit de Adamo, sic enim congruit, ex ossibus eius, & ex carne eius Ecclesiam esse factam, propter quod relicto patre in cælo descendit Verbum, vt exhibeat sibi Ecclesiam gloriosam, & omnis macula expertem, emundans eam lauacro ad excipiendum Spiritum, ac beatum semen: quod ipse intonat & inserit in profundo mentis; excipit autem illud semen Ecclesia, & format instat vxoris ad generandam virtutem, & alendam. Hac enim ratione impletur illud, *Crescite & multiplicamini*, capiente Ecclesia incrementum, per congressum & communionem Verbi, quo adhuc ad nos se dimittit, & soporem capit secundum commemorationem passionis, vt dixi, iterum moriatur descendens de cælo, ad hærensque vxori suæ, præbeat virtutem quandam lateris sui, vt augeantur quæ in eo edificati sunt omnes per lauacrum generationis.]

*Renati in Christo, quam non iisdem
interius.*

856 Sic igitur de Christo patre, & Ecclesie matre, proles benedicta concipitur & nascitur externa quidem specie planè eadem sed interius longè alia. Id quod egregiè his, verbis expressit Gregorius Nyssenus Orat. 1. de Christi Reuirt. [Apparuit alia generatio, alia vita, alius viuendi modus, ipsius naturæ nostræ commutatio. Quamnam generatio? quæ non ex sanguinibus, neque ex voluntate viri, neque ex voluntate carnis, sed ex Deo facta est. Quinam, inquit, hoc fieri potest? Audi, nam paucis explicabo. Fætus hic per fidem concipitur, per baptismatis regenerationem in lucem editur: nutricem habet Ecclesiam: huius doctrinam & instituta sugit tanquam vbera: illi cælestis panis est cibus: æta-

tis perfectio est sublimis viuendi ratio, nuptia consuetudo sapientiæ; liberi, spes: domus, regnum; hæreditas & opulenta, delicia Paradisi, finis, non mors, sed vita illa quæ dignis parata est beatissima & sempiterna.] Appellat hanc generationem, aliam, & naturæ commutationem, quia homo est interius longè alius, quippe iam non caro, sed Spiritus. Nam quod natum est de Spiritu, spiritus est: Et vt idem Nyssenus Orat. 3. de Resurrectione ait. [Deleuit Christus, & quasi erasit omnem penitus memoriam contra nos factæ condemnationis. Tunc in doloribus partus edebatur: nunc abique parturitionis cruciatibus natiuitas exiit. Tunc ex carne, carni nati sumus: nunc quod natum est, Spiritus est ex Spiritu. Tunc filij hominum, nunc filij Dei nati sumus. Tunc in terram de cælis relegati sumus: nunc is qui cælestis est, etiam nos cælestes fecit.]

Sanè quum Christus rediimus factus sit in Spiritum viuificantem, meritò Christiani, dicuntur spiritus, & Christus eorum Pater Hebræor. 1. vocatur *Pater spirituum*, patremque referens proles, alter Christus, quamuis exterius appareat eadem. Scitè Eucherius hom. 5. de Pascha, probans panem & vinum commutari teipso in Christi corpus, quamuis externa specie maneat eadem, sic philosophatur. [Vt tibi nouum & impossibile non debeat videri quod in Christi substantiam terrena & mortalia commutatur, te ipsum qui iam à Christo es regeneratus interroga. Dudum alienus à vita, peregrinus à matricordia à salutis via intrinsecus mortuus exulabas; subito initiatus Christi legibus, & Saluatoris mysteriis innouatus, in corpus Ecclesie non viuendo, sed credendo, transisti, & de filij petitionis, adoptiuus Dei filius fieri, occulta puritate meruisti. In mensura visibili permanens, maior factus es teipso inuisibiliter, sine quantitate augmento; cum ipse atque idem esses, multo aliter fidei processibus exiisti. In exteriore nihil additum est, & totus in interiore homine mutatus es, ac sic homo Christi filius effectus, & Christus in hominis mente formatus est. Sicut ergo sine corporali sensu, præterita vilitate deposita, subito non indutus es dignitatē, & sicut hoc, quod in te Deus læsa curauit, infecta diluit, maculata deterfit, non oculis sed sensibus tuis credis, ita & tu cum ad reuerendum altare, sacrosancto cibo potique reficiendus accedis, sacrum Dei tui corpus & sanguinem fide respice.] Idem habet Fulbertus Epist. ad Adeodatum in fine.

Discrimina prima & secunda præcognitionis, ac multiplicationis.

857 Itaque hæc hominis per Christum ex Ecclesie vtero procreatio, ex parte quidem aliqua affinis est creationi primi hominis, aliunde tamen est longè sublimior, iudice Chrysostomo hom. 6. in ad Coloss. cuius hæc est oratio de homine baptisum suscipiente. [Ad alteram reducit creaturam. Nam quando confessus fuerit vitam æternam, confessus est aliam creaturam. Accepit puluerem è terra, & finxit hominem. De cætero autem, non puluerem, sed Spiritum sanctum. Hoc fingitur: hoc componitur. Sicut & ipse in vtero Virginis. Non posuit in Paradiso, sed in cælo. Non enim quoniam subiecta est terra,

terra, existimes esse in terra. Illuc translatus es in cœlum. Illic hæc fiunt inter Angelos. Sursum animam tuam sumit Deus. Sursum eam componens & concinnans. Te sistit ad sedem regiam. Fingitur ac formatur in aqua, anima respondentem accipit Spiritum. Postquam autem fuerit formatus, non ducit ad eum bestias, sed Dæmones & eorum principem: & dicit; *Calcarea super serpentes & scorpiones*. Non dicit, *faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*. Sed quid? Dat eis filios Dei fieri. Sed ex Deo, (inquit,) *nati sunt*. Deinde ne audias serpentem, statim doneris dicere: *Abrenuntio tibi*, pro eo quod est. Quidquid dixeris, tibi non audiam. Deinde ne per alios te expugnet, dicit: *Et pompa tua, & cultui tuo, & Angelis tuis*. Possit eum ut non amplius custodiret Paradisum, sed ut versaretur in cœlo. Quum primum enim ascenderit, hæc verba loquitur; *Pater noster qui es in cœlis, fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra*. Non in faciem cadit puer. Non lignum vides, neque fontem, sed ipsum Dominum statim amplecteris, commisceris cum corpore, conspergeris cum corpore quod supra situm est, quo Diabolo non licet accedere. Non est mulier ut accedat, & decipiat tanquam imbecillioem. *Non est enim*, (inquit,) *summa nec masculus*. Nisi tu ad ipsum descenderis, non poterit ubi es ascendere. Tu enim es in cœlo. Cœlum autem non patet Diabolo. Non habet lignum quod cognosci potest boni & mali. Sed solum lignum vitæ. Non amplius à latere tuo mulier, sed omnes vnum sumus à latere Christi. Egrege quoque idem profectus est Isidorus Pelus. l. 3. Epist. 195.

878 Multiplicationis item nostræ per Christum patrem, interuentu prædicationis ac baptismi, longè aliam rationem quàm multiplicationis corporæ generis humani per Adamum, via generationis carnalis, obseruauit idem S. Chrysostomus in Psal. 147. ad illud *Benedixit filiis tuis in te*, verbis illis. Quomodo cum dixisset in principio, *Crescite & multiplicamini, & replete terram*, vniuersam terram sermo peruenit: ita cum postea dixisset. *Ite & docete omnes gentes: & Prædicabitur Euangelium hoc in toto mundo*: ipse etiam fines orbis terræ, breui momento temporis iussus eius occupauit. Quocirca ipse quoque dicebat. *Si granum frumenti in terram cadens mortuum non fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert*. Et rursus: *Quando exaltatus fuero, omnes traham ad meipsum*. Atque in principio quidem ex vno multi nati sunt, cum lege naturæ cresceret multitudo, & ideo res tardius processit: tempore autem Apostolorum, non lege naturæ, sed gratia crescebat multitudo, & ideo vno statim die tria millia, deinde quinque millia, deinde innumerabiles, deinde vniuersus orbis terræ, per pulchram hanc regenerationem editi, aucti sunt, & multiplicati sunt, & quam acceperant benedictionem factis ipsis ostenderunt. Non enim ex sanguinibus; neque ex voluntate carnis, sed ex Dei gratia nati sunt.]

Non cum carnali nostrâ, (ut factum à Chrysostomo vidisti,) sed cum Christi generatione, per Lucam inter narrandum Christi baptismum descripta, nostram à Christi Patre generationem pulcherrimè componit Origenes hom. 28. in Lucam ubi dupliciter descriptam ab Euangelistis Christi generationem, obseruat; à Matthæo

quidem, à superioribus infra deductam, insertis in ea serie peccatoribus ut Thamar, Rahab, Bethsabee, Salomone, de cuius stirpe per peccatores, ait nasci voluisse Christum, cum pro nobis peccatum fieret, quod generatio per Matthæum descripta exprimit. Apud Lucam verò, quia generatio Christi exprimitur prout exemplar nostræ per baptismum generationis in Christo, sursum versus textitur series & generationis vox toties apud Matthæum iterata tacetur: & Salomon ac peccatores Christi progenitores supprimuntur, & alia nostræ mysticæ generationis adiuncta, in descriptis apud Lucam, adiunctis generationis Christi adumbrantur, ut Origenes pulcherrimè prosequitur.

Destinaram hinc subnectere proles ex Christo & Ecclesiæ procreatæ horoscopum cum Zenone Veronensi homil. 5. ad Theoph. & Anastasio Sinaita lib. 4. Hexaem. Sed quod eum horoscopum alibi dem exponens mysteria *Agni Dei*, prius concilium abiecti. Nec plura generaliter de genitis à Christo. De ea verò speciali generatione qua Religiosi à Christo generantur, consulendus est S. Bernardus serm. 2. de altitudine & bassitudine cordis, qui ait hanc esse generationem voluntariam, factam. Verbo veritatis.

Christus futuri seculi Pater; Notio prima, quia Pater perpetuo.

859 E duobus initio propositis, vnum, seu quomodo Christus sit Pater, executus sufficienter videor. Superest monstrandum, quid sonet adiunctum illud *futuri seculi*, Pater. Adamus Isaïa 9. obseruat secundum Hebraicum fontem, quod in vulgata legitur *futuri seculi*, verti potuisse per aduerbium *usque* aut *perpetuo*, itavt Isaïam Christum dixisse patrem futuri seculi, idem planè sit, ac si cum appellasset *patrem perpetuum*, vel *patrem usque* quod idem est. Insigne autem in verbis hisce, Patris huius à cœteris discrimen, notatur; & quantopere Pater iste circa prolem, vulgariter dictis partibus antecellat, ostendit. Exile namque est, si res pœnitens inspicatur, quod proles à carnali Patre accipit: Tametsi immensam nec vnquam dissolubilem nominum summam contrahit, ob illud tantulum quod ab eo habet. In primis enim animam, potissimam hominis partem, & quæ iuxta Platonicos est totus homo, non habet à Patre, sed inditur à Deo per creationem. Materia similiter non producit à Patre, cum solius Dei opus sit: itaque ipsa quoque per creationem. Non aliud igitur circa prolem præstat Pater, quàm quod partem aliquam suppeditat materiæ qua foetus formandus est, & dispositiones aliquas accidentarias eidem immittit; vnde materiæ & formæ substantialis nexus resultat. Id vnum Patris est erga prolem officium, quo defungitur tempore brevissimo; nec postea reliquo toto tempore quo proles fingitur, & crescit, ac durat, retinetque vitam, habet Pater quod circa eam præstare possit, præter educationem, & institutionem, ac curam providendam ei opum, quæ misero patri angorum plurimorum sementis est: ut id circo præsertim S. Paulus (quod fusè profectus sumus in Tractatione de Martyrio parte 1. cap. 6.) ecniugibus.

coniugibus tribulationem carnis non de futuram pronuntiavit; creaturque non semel parentibus inde exitum aeternum, Ildorus Pelus. lib. 3. Epist. 311. probè monuit. Iuges certe molestias, & spinas anxietatum inde existere, nemo inficias ierit: ut non abs te Varro lib. 4. de Lingua Latina *Patrem*, à *patiendo* dictum velit, quod patiatum multa pro liberis: Et S. Basilus lib. de Virginitate, dicat ad singulos partus discerpi in totidem veluti frustra, parentum animas: quod eò deinceps studium omne parentum sit conuertendum ut prospiciatur liberis, indeq. animarum eorum veluti directio ac distractio consequatur. Educatione igitur, ac institutione, & thesaurificatione seclusa, nihil Patri reliquum est, quod erga prolem præstet, ex quo exiguum illud quod dicebam, contulit ad eius esse cui deinceps fouendo nulla ratione se immiscet, aut immiscere potest. Itaque si proles morbo corripiatur, nihil per seipsum conferre valet, quo eam liberet ægritudine. Multo minus si morbo succumbens oppetat mortem, fas erit Patri, quamcumvis dilectam prolem, lethi viribus ereptam, reuocare ad lucis usuram. Ita quidem ad prolem se habet homo Pater.

At Christus est Pater *usque*, vel Pater *perpetuus*: & idcirco Orig. ho. 9. in *Isaiam ad finem*, sic scribit. [Omni qui facit peccatum, ex zabulo nascitur. Ex zabulo namque nascimur, quoties peccamus. Infelix ille qui semper generatur à zabulo. Rursusque multum beatus qui ex Deo semper nascitur. Neque enim semel dicam, istum ex Deo natum, sed per singula virtutis opera, semper iustus nascitur ex Deo. Hoc autem ut plenius possit probari, & de Saluatoris nostri quotidiana natiuitate dicamus, liquidd id in iustis obtinentes, quod in Deo præcesserit. Saluator noster splendor est gloriæ. Splendor autem non semel nascitur, & deinceps definit nasci; sed quotiescumque ortum fuerit lumen ex quo splendor paritur, toties oritur & splendor gloriæ. Saluator noster sapientia est Dei. Sapientia verò splendor est lucis aeternæ. Si igitur Saluator semper nascitur, & idcirco dicit, *ante omnes colles generat me*, non ut quidem male legunt, *genuit*. Si semper ex Patre nascitur Dominus, etiam tu in similitudine eius iam adoptionis habens spiritum, generaris à Domini per singulas intellectus, per singula opera, & efficeris filius Dei in Christo Iesu.] Eadem iterat hom. 6. in Ieremiam. Nimirum Christus non tantum concurrit ad primum prolis esse, supernaturale ac mysticum, sed etiam ad eius iugem conseruationem, ad halitum usque postremum. Omnes enim supernaturales benedictiones quibus diuinum esse aliquando collatum fouetur, sunt à Christo patre: nominatimque eximium illud & supra vires nostras & merita locatum perseuerantiæ donum, à Christo est. Nam esse spirituale, tamen eo differt ab esse corporeo defluente sensum, (propterea enim vita nostra, confertur flumini ut latè dictum est suo loco, quod non pedetentim dissuatur) tamen alteri nec minori incommodo subiacet; nempe iugis periculi quo totum pereat. Ut idcirco quod Bracharius Epist. ad Ianuariarum scite dixit, baptismi gratia quæ est primum nostrum supernaturale esse, Apocal. 15. *maris vitrei* nomine designetur, quia in nobis citò periclitatur aut frangitur. Innumera sunt extrinseca & intrinseca pericula à quibus excidium eius imminet. Hinc

interni appetitus efferatio natia, inde Satana mille nocendi artes, & subsidiorum Satanae hominum seculi pellaces doli, & ad malum illuminebatur, nusquam nos tutos esse ac indennes funt. Ignis ille concupiscentiarum nobis constitutus, cui restringendo baptismum sub aqua Elemento institutum esse dixit Clemens Roman. l. 9. recog. & cuius extincti causa, virgo quod notauit Anastasius Sinaita cap. 2. *id est*, dicitur *magistros quasi non habere ignis extincti aut emortui*; Ille inquam ignis, malo fomite plerumque redaccenditur in nobis, & inflammat rotam natiuitatis nostræ, inflammatus à gehenna, idcirco à Satana extrinsecus illius flamma iugi admittit & incensore. Quare nisi Christus qui primo esse contulit per aquam, idem beneficium perpetuum esse vellet, mox miser homo cineresceret, & in fumum ac fauillam abiret, Proindeque non sibi patris usque seu patris perpetui omnium vendicat.

Cura Christi erga sobolem edutam, datis nutritibus, ac pedagogis.

860 Ex quo liquet, non deesse Christo illud aliquale fundamentum paternæ denominationis, quo nonnulli interdum, *Patris* audiunt, quia curam illam in aliquem contulerunt, quam Patris fuisse conferre, si vel superflua fuisset, vel ad eam conferendam potens ac apte idoneus. Nullum enim est studij aut providentiæ genus, quod prætermisum à Christo circa nos videri possit. Ille nobis baptismum produxit, cetera Sacramenta ad crementum & vndeconque consummatam perfectionem prouidit. Idem nutritrices bonas curauit infansibus suis. Cum enim sint nutritrices officia præsertim duo, cibandi nimirum pueri vinum, purgandi nitentemque seruant alteri, meriti ex utroque capite sanctos Apostolos & Sacerdotes nutritrices dixerimus Christianorum, cum Ruperto in c. 7. Cant. & Gregorio Nysseno hom. 1. de Resurrectione. Nam & eis immulgent vera duo siue ea præcepta charitatis esse velimus cum sancto Gregorio in cap. primum Cant. ad illud *Meliora sunt vbera uino*, siue duo Testamenta cum S. Epiphano Orat. 2. in ramos palmarum, vel sanctissimorum Apostolorum Principes Petrum & Paulum, ut optime persequitur Guericus serm. 2. de eorum Natali initio. Infillatur proli ex his vberibus cœleste lac, quo crescat in salutem hoc est liquor purissimus Euangelicæ doctrinæ, de quo collatum lacte plenè Clemens Alexandrinus 1. pedagogi cap. 6. vel Christus ipse quem lacti confert S. Augustinus serm. 38. de verbis Apostoli. Eumque item nominat *moniem incafatum & punigum*, quia ex lacte est, quod gratiæ symbolum statuit in Psal. 67. Ut prouideat Christum mysticè esse mons ille Lactarij à Cassiodoro tantopere laudatus lib. 11. Epist. 10. & lib. 12. Epist. 12. Nominatim verò in Eucharistia, lactis vicem tenere Christum & hoc esse vber spirituale, quod lactanci infantes Christi, sugere studiosè debent. S. Chrysost. hom. 83. in Matih. præclare monuit; Et multis ex insigni loco Epistolæ Beati Petri prosequitur Turrianus lib. 2. de Eucharistia cap. 20. Vnum illud ex Clemente cap. illo 6. erit instar omnium. [Alimentum infan-

tium, est Dominus qui est Spiritus & Verbum. Alimentum, id est, Dominus Iesus, hoc est, Verbum Dei, est Spiritus incarnatus caro cœlestis sanctificata. Nutrimētum est lac Patris, quo solo aluntur infantes. Ipse itaque qui est dilectus, & altor noster, Verbum, effudit pro nobis suum sanguinem, salutem humanæ naturæ afferens, per quem qui in Deum credidimus, ad mammillam Patris, quæ curarum obliuionem inducit nempe Verbum confugimus. Ille autem solus, ut est consentaneum, nobis lac dilectionis infantibus suppeditat. Ique sunt vere beati, qui hanc lactent mammillam. Et idē Petrus quoque dicit; *Deposito ergo omni vitio, & omni dolo & simulatione, & inuidia, & detractione, tanquam nuper nati infantes, verbale lac concupiscite, ut in ipso crescatis in salutem, si gustastis quod Christus, Dominus.* Alterum verò nutricis munus, quod Sacerdotes Christiano populo exhibent, abluendi nimirum & extergendi, adeo notum est, ut expositionem non deponat, cum nemo adeo sit in re Christiana hospes, ut eum lateat balneum Ecclesiæ, quo elui homines defixos in sordibus suis, & à mysticis sordibus purgari, Christi beneficio est concessum.

861. Idem Sacerdotes denominari possunt Christi liberorum pædagogum. Nam tamen Christi eam erga nos partes obire, latè confirmat Clemens Alexandrinus lib. 1. pædagogi præsertim cap. 8. tamen quandoquidem Christo munus Patris attribuitur, satis est alium quærere pædagogum; Idque munus Sacerdotibus populi Dei demandare, quæ se non diffitebatur Apost. etiam ob primam in fide eruditionem, Pater potius quam pædagogus audiebat. Alios nobis pædagogos adscribit S. Chrysostomus hom. 3. in ad Coloss. nempe sanctos Angelos custodes, idque beneficii Christo referri vult. Gratulatus enim humano generi conciliationem inter homines, & Angelos per Christum factam, & re integratam inter utroque benevolentiam, subdit. [Primo congruentes numero gentium erant Angeli. Nunc autem non congruentes numero gentium, sed congruentes numero fidelium. Unde hoc constat? Audi Christum dicentem; *Videte ne despiciatis unum ex istis pusillis. Angeli enim eorum perpetuo vident faciem Patris mei qui est in cœlis.* Vnusquisque enim fidelis habet Angelum. Nam etiam ab initio unusquisque vir probus habebat Angelum; sicut dicit Iacob; *Angelus qui pascit me, & liberat me à iuvenibus mea.* Si ergo habemus Angelos, modeste nos geramus tanquam nobis adsint quidam pædagogi. Nam adest etiam Dæmon. Propterea oramus, & dicimus petentes Angelum pacis. Ita quidem S. Chrysostomus, Agre tamen possumus horum pædagogorum præfecturam referre in Christum, nisi si sensus sit; Angelos plures salutem hominum invigilare post Christum, quia amore incenduntur in Christi quasi consanguineos tantopere ab eo dilectos. Audi Origenem hom. 1. in Ezech. [Clausi erant cœli, & ad aduentum Christi aperti sunt, ut referat illis veniret super eum Spiritus sanctus in specie columbæ. Neque enim poterat ad nos commere, nisi primum ad suæ naturæ consortem descendisset. *Ascendit Iesus in altum, captivā duxit captivitatem, accepit dona in hominibus. Qui descendit, ipse est qui ascendit super omnes cœlos, & implet omnia. Et ipse dedit alios Apostolos, alios Prophetas, alios Evangelistas.* Theoph. Raynaudi de Attrib. Christi.

stas, alios pastores & magistros in perfectionem sanctorum. Aperti sunt cœli. Non sufficit unum cœlum aperiri: aperiuntur plerumque, ut descendant non ab uno, sed ab omnibus cœlis Angeli, ad eos qui saluandi sunt. Angeli qui ascendeant & descendeant super filium hominis, & accesserunt ad eum & ministrabant ei. Descenderunt autem Angeli quia prius descenderat Christus; metuentes descendere priusquam Dominus virtutum omnium, rerumque præciperet. Quando autem viderunt principem militiæ cœlestis in terrestribus locis commorari, tunc per apertam viam ingressi sunt sequentes Dominum suum & parentes voluntati eius. Qui distribuit eos custodes credentium nomini suo. Tu heri sub Dæmonio eras, hodie sub Angelo. Nolite, (inquit Dominus,) contemnere unum de minimis istis qui sunt in Ecclesia. Amen enim dico vobis, quia Angeli eorum per omnia vident faciem Patris qui est in cœlis. Obsequuntur salutem tuam Angeli, concessi sunt ad ministerium filii Dei, & dicunt inter se: Si ille descendit, & descendit in corpus, si mortali indutus est carne, & sustinuit crucem, & pro hominibus mortuus est, quid nos quiescimus, quid parcimus nobis? Eia omnes Angeli descendamus e cœlo. Idem multitudo militiæ cœlestis erat laudantium & glorificantium Deum quando natus est Christus. Omnia Angelis plena sunt.]

Hoc sensu Christus magistros & pædagogos nobis præfuisse Angelis dici potest: non tamen absolute & simpliciter. In ea enim sententia sumus, quæ non Christianis tantum singulis, sed etiam anteriorum ætatum hominibus concessum fuisse à Deo Angelum Custodem arbitrat, quod hic negat Chrysostomus vni tantum toti genti concessum unum Angelum existimans annuentibus Anastasio q. 1. in script. & Pontaleone diacono in Eucomio se Michaeli. Id quod etiam in utramque Partem agitant Origenes tract. 5. in Matth. & ait tot imperfecti hom. 5. ac Primasius in cap. 5. ad Hebræ. Verum quemlibet planè singularem hominem, ante Christum quoque, etiam si non esset vir celebris ac probatus, cuiusmodi erat Iacob, nactum fuisse Angelum custodem, aperte habetur ex eo quod Christus Dominus de pusillis ad legem gratiæ nondum pertinentibus, dixit; Angelos eorum videre Deum; perspicue tradens eos habere singulatum custodem Angelum: Antiquam traditionem & veterem verumque sermonem, ferre attributum diuinitis unicuique homini esse Angelum bonum, ex quo cecidimus, affirmat disertè Gregorius Nyssenus lib. de vita Moysi. Imo ad statum quoque innocentie id beneficium extendit D. Thomas 1. parte q. 113. art. 4. Quare etiam si Angelos, pædagogo: hominum non inficiamur quos tamen Christus filiis suis in nova lege præfecit pædagogos, necesse est alios cognoscere quam Angelos; suntque reuera Sacerdotes, ut diximus. De reliquis Christi providentiæ in paruulos suos partibus, post tam multa superius variis occasionibus prolata, superfluum sit iterare quidquam.

Emblema paternae Christi providentiae.

862 Quare concludendum est, hoc item nomine Christum Dominum verè esse *patrem* usque, aut *patrem perpetuò*, bellissimèque in illum verti posse, quod in antiquo nummo expressum lego; in quo ex vna facie visitur simulachrum providentiæ circumquaque pertinentis: id quod crux apposita, & oculi hinc inde appicti, aptè insinuant, adscripta in basi providentia: Ex altera verò facie apparet Augustus hoc addito Lemmate *D. Augustus Pater*. Aio longè sapientius aptandum Christo Patri hoc symbolum, quàm Augusto. Verè namque Pater noster Christus, quaquaversum providens charissimæ soboli, eique semper ac perpetuò inuigilans; cuius usquequaque protensa sollicitudinis ac vigilantia symbola sunt, crux conclusa undecumque, & circum eam oculi; quod docent alia exempla apud Gretserum lib. 1. de Cruce cap. 51. & apud Rosinædium in Epist. 12. S. Paulini. Fuisse autem id ex Aegyptiorum symbolis depromptum, notavimus in Naturali Theologia Dist. 1. num. 6. Elucet porò in primis ea paternae providentia ex amore ortum habens, in nunquam fatigata benevolentia, erga liberos sæpè immorigeros ad bonam frugem revocando. S. Paulinus Poëmate 5. quod est de S. Baptista *ad finem*, hoc paternum in nos perpetuum providentiæ & charitatis argumentum, egregiè expressit, Deo agens gratias. Eius affectum mihi opto.

*O Pater, ô hominum rerumque creator,
Quot gradibus parcat pietas tua? Quis Pater unquam
Sustinet erranti toties ignoscere nato?
Das genti sensum, quo vel bona, vel mala noscant:
Non satis in melius servanda vincula leges,
Proponisque malis penas, & premia iussis.
Hæc quoque quis spreuit? Redeat quandoque libebit.
In promptu venia est: Sanctum patet esse lauacrum,
Quod renouet vitam, veteresque oblietret altus,
Quodque novos homines faciat; Quid quarimus ultra?
Et tamen ulterior venia est: violaverit vllus
Hoc quoque polluto prolapsus corpore donum,
Quamquam iam nimius longè processerit error,
Desinat & redeat, cum se damnauerit ipse
Absolui mervit: si pœnitet irrita culpa est.
O verè, quod ais, pondus leue, quodque coheret,
Suave iugum, toties homini cum ignoscitur vni.
Et tamen erramus, senis nec criminis vllus,*

*Humano generi: sed crescit laus tua,
nam quo
Maior culpa rei, parentis gloria maior.
Grates ergo tibi referat mens omnis, & omnis
Lingua canat, quantumque potest humana propago,
Si placuisse nequit, fieri vel grata laus ret.
Panditur immensam, si demus vela, profundum
In laudes Pater alme tuas: sed confis ranti
Mens oneris trepidat, propriasque baudis scia vires.
Consult, & dignis potius dicenda relinquit.*

Notio altera Patris futuri seculi, id est æternæ sololis.

863 Occurrit insuper alius sensus quo Christus *Pater futuri seculi* dictus sit. Notant enim boni interpretes, voces Hebræas rectè verti potuisse per Latinas voces *pater æternitatis*: idque approbat Boudinius in compendio vitæ Christi c. 1. *in fine*. Sensum autem non puto esse alium, quàm quem S. Bernardus ferm. 2. de Circumcisione his verbis proposuit, cum Christum & admirabilem, & Conciliarium, & Deum & Patrem esse præmississet. Subdit enim, [Videtur ne iam aliquid deesse Saluatori? plane deest quod maximum est, nisi & Pater esset futuri seculi: ut per eum scilicet in immortalitatem resurgeremus, qui per præsentis seculi Patrem generatur ad mortem.] An allusit ad illud quod ex Hieracito habet Clemens Alexand. 3. Strom. cap. 2. [Quoniam nati volunt vivere, & mortes habere, vel potius quiescere, filios quoque relinquunt, ut mortes fiant.] Refertque eodem Clemens, quod ex Orpheo habet Plato in Cratyllo, corpus omnia dictum quasi *omnia*; quod scilicet anima in corpore sepeliatur, tanquam in monumento & receptaculo mortuorum. Generant igitur terreni patres in mortem, imò mortes procreant, ut apud Epictetum legere memini. At Christus æternitatis Pater, in vitam æternam, & beatitudinem nullo vniquam fine concludendum suscipit liberos. Adque Christo est futuri seculi Patrem dici, iuxta S. Bernardum. Astipulatque Iunilius lib. 1. de partibus diuinæ legis cap. 15. qui sic scribit, [Legitur de filio dictum *Pater futuri seculi*. Sed hoc secundum carnem dictum est, & non propriè & significatiuè, ut ostendetur ipse causa & genitor beatitudinis nostræ, in quo per carnis resurrectionem humana natura futuram vitam & sperare incipit & sumere.] Nec difficile sit eodem adducere Clementem Alexandrinum lib. 7. Strom. cap. 5. qui eam Psal. 25. memoratam generationem, quærentium Dominum & faciem Dei Iacob, interpretatur Christianos germanam Christi patris obolam, quæ ab eo sit edita ad habitandum in monte sancto Dei, & quiescendum in tabernaculo eius. Montem enim sanctum Dei, ac veluti Olympum Christianum, esse cælum & æternam gloriam, propterea pleræque Scripturæ produnt. Eandem verò beatorum gloriam æternam, esse Dei tabernaculum, in quo ab æstu, & pluvia, ac turbine quiescit,

quiescit vati Patres notant. Non est igitur aliud, Christum esse futuri seculi Patrem, quam vt dixit S. Petrus Epist. 1. cap. 1. Christianum populum quem fecit Dominus, regenerari in spem vitam in hereditatem incontaminatam, & immarcescibilem, conferatam in caelis in nobis. Id est propter nos, & nostri causa. In illam quippe hereditatem, siue in aeternitatem, condimur & regeneramur à Christo, qui voluntarie genuit nos verbo veritatis vt sumus initium aliquod creaturae eius: quod planè consequimur, cū aeternitati transferimur. Ibi nobis pater optimus, opes ac diuitias spondet immensas. Nam terrenas quidem opes, hic non semper filiis suppeditat, diuino planè concilio, de quo alibi. Quod si olim Iudaeis terrenas diuitias ostentabat, ad imperfectiones status illius pertinebat. Egregiè id vidit S. Chrysostomus in Psal. 4. ad illud, *dedisti latitiam in corde meo*, sic scribens [Quando multi erant inbecillioris animi, sensibilia quoque haec eis bona dedit. Populum itaque iudaicum, per eam vitæ agendæ rationem deduxit. Etenim eis affluebant diuitiae, & ad senium vsque vita producebatur, & omnis morbus procul aberat, & hostium internecio, & pax alta, & triumphus, & victoria, & felixque bonorum liberorum multitudo, & quaecumque eiusmodi aderant, iis qui Deo parebant. Postquam autem accessit Dominus noster Iesus Christus, in celum nos vocans, & quæ hic sunt, despiciere persuadens, illorumque nobis amorem inuincens, & ab iis quæ ad hanc vitam pertinent nos sciungens, hæc meritò in angustum contracta sunt. In illis autem vniuersæ sunt sitæ diuitiæ, vt qui iam perfecti euaserimus. Nam etiam in pueris, iis quidem qui sunt adhuc paulò minores, patres præbent eiusmodi; caleos, vestes, aureas quassdam bracteas, & armillas. Postquam autem creuerint, illis eis ablatis, dant alia maiora, benè discendi in suggestu gloriam, in ciuitate splendorem, in aula Imperatoria loquendi libertatem, magistratus & principatus, eos ab omni puerili ambitione abducens. Ita enim fecit Deus, nos à paruulis illis & puerilibus abducens, ea quæ sunt in caelis pollicitus est.]

Vsus Doctrinae de Christo Patre.

I.

Christi, & pudicitiae amor.

864 Hæc Christi Patris nostri consideratio, excitare in nobis duplicem affectum debet. Prior est erectionis animi & magnanimitatis omnino eximia, attenta stirpe è qua progeniti, seu Petre è qua excisi sumus. Secundus est incensi desiderij fingendi nos ad tanti Patris formam, & à tam nobili indole non degenerandi. Addi potest & tertius, qui breuius expediti potest. Amorem enim castitatis, ex hac illi & purissima Christianorum procreatione de Christo Patre, & Ecclesie Virgine casta Christo exhibita, egregiè eruit Zeno Veron. serm. de pudicitia, his præter cætera. [Si Ecclesia Christi sponta est, quia pudica, idè iugo thalami celestis honorata, quia etiam post nuptias manet postmodum Virgo perpetua; nos qui nascimur de tanto coniugio, omnifarie adniti debemus, quemadmodum propiæ ei nostræ nobilitatem non relatione tan-

Theoph. Raynandi de Attrib. Christi.

tum, sed etiam fide similitudinis approbemus.] Ad Christi præterea amorem ex hoc titulo excitari Christianos, ferè frustra monuerim. Scitè Giselbertus in Altercat. Synagogæ & Ecclesie cap. 20. in fine. [Sicut portauimus imaginem terreni, de cætero portemus imaginem celestis. Hoc singulare concilium, & salutare, omnibus in Deo renouari & reformari cupientibus. Qui enim nouit quis sit vetus, vel quid nouum ei dat Verbum caro factum, cognoscibile his qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, vel viri, sed ex Deo nati sunt? Vetus Adam, omnium generatorum, Christus pater omnium regenerantium. Quo ergo amore, aut quo affectu ardentissima charitatis, tanta gratia occurrimus? Filij mortis & ira filij facti sunt simioris gratia. Mors in vitam, casus in statum, vmbra in lucem, labor in requiem, Christo nato conuersa sunt, & antiqui Tyranni sceptrata barbarica, Christo qui est vera pax, quieuerunt. Tanto amor amor noster occurrat, & Verbum carnem factum sinu latiore vel cerrè latiore, excipiat.] Verum de his alio loco opportuniore plenius. Nunc sistamus in duobus primis affectibus, quos hunc Christi titulum excudere in nobis debere, præmittebamus. Verque enim effectus ex constituta nostra è Christo progenie, per se sequitur.

II.

Pensanda generis nostri nobilitas.

Ac primus quid dignius, quam vt nobilitatem generis nostri agnoscamus, tam sublimi progenitore sati? [Vnicuique ergo nostrum (inquit Clemens Alex. 1. padag. cap. 6.) Vnicuique inquam nostrum, qui infantes sumus, licet Domino gloriari, & eloqui, Patre bono, atque bono me sanguine gloriari esse.] Sumus planè omnes quotquot Christiani dicimur, genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta populus acquisitionis. Vocamur *regale Sacerdotium*, ad apicem gentilitiæ nobilitatis designandum qui olim auctoribus Synesio de Regno, & Gelasio tomo de vinculo anathem. ex coniunctis regia & pontificia dignitate efflorescebat. Et nunc quoque in Christiani locum habet, vt S. Leo docet, his verbis serm. 3. de Annuario suæ Assumptionis. [In vnitæ igitur fidei atque baptismatis, indiscrcta nobis societas, dilectissimi, & generalis est dignitas, secundum illud Beatissimi. Petri Apostoli Sacratissima voce dicentis; *Et ipsi tanquam lapides vini superedificamini in domos spirituales, Sacerdotium sanctum; offerentes spirituales hostias acceptabiles Deo per Iesum Christum.* Et infra, *Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis.* Omnes enim in Christo regeneratos, crucis signum efficit Reges, sancti verò Spiritus vnctio consecrat Sacerdotes: vt præter istam specialem nostri ministerij seruitutem, vniuersi spirituales & rationales Christi, agnoscant se regij generis, & Sacerdotalis officij esse consortes. Quid enim tam regium, quam subditum Deo animam corporis sui esse rectorem? Et quid tam Sacerdotale, quam vouere Domino conscientiam puram, & immaculatam pietatis hostias de altari cordis offerre?]

865 Idem *gens sancta* nominamur, quia sanguine Christi creti. Nam *sanctum* vt est apud

KK x 2 Seruium

Seruum 12. Aeneid. ad illud *Audiat haec genitor qui fœdera fulmine sancit*, illud dicitur quod sanguine sanctum est. At Christianos sanguine Christi constitui, neminem lateret. Dicimur item *populus acquisitionis æreus*, *populus pretiosus*, ac veluti *peculium Dei*: Quo pacto eadem vox exprimitur Exod. 19. vers. 5. Symmachus *ἀργυρεοί*, *populum eximium* est interpretatus S. Ambrosius Item. 6. in Psal. 118. vers. 6. annuente S. Augustino de peccato. merit. cap. 27. legit *populus in adoptione*, quia ad tam sublimem profapiam euecti sumus voluntaria Christi, Patris optimi adoptione. Itaque Apostolus ex generis nostri in Christo eminentia, ad erectionem animi nos cohortetur. Sique per nos despuendum docet fastum ex terrena & carnali nobilitate, ut admonet S. Hilarius in Psal. 118. *Littera nunc*, ad illud *humiliatus sum* & *queque Domine*, ut simul nostri in Christo generis claritatem perspicientes, sancta superbia efferramur, ac dignos genere nostro sumamus spiritus, honorificantes Patrem nostrum. In quam sententiam Origenes Tomo 26. in Ioan. tractans illud Christi, *honorifico Patrem meum*, sic scribit. [Dicimus verò etiam nos hanc vocem, si considerauerimus regenerationis lauacrum, lorique in eo, ut efficiamur filij Dei, non amplius vocabimus patrem super terram, eò quod facti fuerimus filij Patris celestis, fratresque dicentis; *Vado ad Patrem meum & Patrem vestrum Deum meum & Deum vestrum*. Quamobrem perspicuum est, quod propriissime & perfectissime dicente Iesu; *Ego Demonium non habeo, sed ego honoro Patrem meum*, unusquisque nostrum, imitator eius quoad fieri potest, & omnia potens in Christo Iesu cum corroborante, dicturus etiam est; *Ego demonium non habeo, sed cohonesto Patrem meum*. Ceterum quis inter mortuos versans, in sepulchrisque habitans dicere poterit; *Ego demonium non habeo*? Vel quis quidpiam aliud honorans præter Deum verbumque ipsius, ac præter id quod à verbo præcipitur cum sit necesse illi honorem tribuere, existimans dicturus est tanquam Iesu discipulus; *Sed honoro Patrem meum*? Cui dicto proximum est hoc: *& vos ignominia afficiat me.*]

Consensus Ethnici, ac Hæretici, quoad rem propositam.

Pupugit profectò animum meum Ethnici hominis hac in parte sensus, quem tamen inter SS. Patres adducere, non secus esse videtur quam anserem inter olores strepente proponere, inuariat tamen non omittere, ut veritas adeò eximia, testator fiat, præsertim cum S. Chrysostomus, ceteroquæ rerum Ethnicarum & externarum parcissimus, aliquoties tamen hunc adhibeat vel suffragatorem vel testem veritatum quas è sacris oraculis proposuerat. Epictetus est quem dico, è quo Arrianus lib. 1. cap. 3. philosophatur in hunc modum. [Si quis huic opinioni ex animo, atque ita ut ipsius præstantia postulat, assentiretur, nimirum nos procreatos à Deo quodam insigni naturæ principatu, ac præterea Deum, Patrem esse Deorum atque hominum; haud dubiè nihil humile aut abiectum de seipso cogitaturus esset. Quod si Cæsar te adoptaret, supercilium tuum nemo sanè ferret. Si ergo Dei te filium agnoscat, non te efferes? At istud non fac-

mus iam, propterea quòd duo hæc in ortu nostro confusa sunt & coagmentata; corpus scilicet, quo communicamus cum animalibus reliquis, & ratio atque intelligentia, qua conuenit nobis cum Diis. Quare nonnulli, & maxima quidam pars, ad mortiferam illam atque infelicem cognitionem naturæ, propensiores sunt. Quidam verò & perpauci, sese ad diuinam & beatissimam adiungunt cognitionem naturæ. Cum porò sit necesse quemlibet re qualibet sic uti, pro eo ut de ea senserit, pauci nimirum illi qui se natos censent ad fidem, ad pudorem, ad cautionem prudentes vtendi visis, de seipsis nihil scilicet cogitant humile aut abiectum. Quam hic philosophus in homine diuinam profapiam agnouerit quàmque ea tenuis & minuta sit; quippe finibus naturæ coercita nemo non videt, & tamen quos animos inde concipi velit, quàmque idcirco se offerre hominem auctor sit, proposita sunt verba docuerunt. Nobis qui verè celestis doctrina imbuti, quòd pertingat nostri in Christo generis claritas edocti sumus, quanta inde animi excelitas debet existere?

866 Quando Ethnicum illum solo corpore seruum, in hanc scenam produxi, volo ex eodem, alterius quoque affectus quem proponebam, incrementum depromere, & docere, indignissimum esse si homo Christo Patre natus, cum profapie suæ dedecore, obiciat sese ad indigna. Quod enim ille ait de homine, Ionis semine acrobolæ, ad sublimia quæque ob illum ortum aspicere astricto, hoc nos non mentito titulo, de Christiani ortu ex Patre Christo, qui verus Deus est, dicere possumus, multo potiore iure, aut etiam debemus locus est apud Arrianum. lib. 2. cap. 8. Dixerat de brutis animantibus esse Dei opus, veritatem partialia, nec Dei particulas. Subdit autem de homine appellans ipsum; [Tu vel principale quoddam ex delibatum ex diuina natura, habes eius aliquam partem in teipso. Quæ ignoras profapiam tuam? Nescis unde venis? Non meminisse vis, quando videris, qui existis vescaris, & quem nutrias; & in ceteris vivens, & cum aliis versans, quando exercearis, quando disputas, an nescis te nutrire Deum, exercere Deum, circumferre Deum? Te ignoras ô miser; Certe me loqui de auro quodam aut argenteo, quem extrinsecus circumferas? In teipso, inquam, illum gestas, quem coinquinati abs te non sentis. Impuris enim cogitationibus, sordidisque actionibus id facis. Quòd si Dei effigies quædam adfuerit, non in animum induceres tale quid agere. Deo autem ipso præsentem in penetralibus, & inspiciente omnia, atque audiente; non potest te ista cogitare & facere, propriæ naturæ ignarum, & dignum cui Deus sititatus? Deum vocat ipsummet hominem qui à Patre Deo factus est. Quam appellationem non respuunt Scripturæ ac Patres, ut nostram ex Deo in Spiritu generationem, nostramque mysticam in Christo profapiam insinuent, quod superius est notatum. Itaque cadit perbellè Epicteti expositio in Christianum, qui cum se genus Dei & Christi profiteatur, eam tamen gentilitiam nobilitatem, turpibus & indignis Christiano actionibus commaculat, eiusdem Christum Patrem, ut anteriorem Patrem zabolum denud habere Patrem, ut luculenter philosophatur Origenes hominem vicinam in Isaiam, & hom. 6. in Ieremiam ad illud *conuersi sunt ad iniquitates patrum priorum.*]

Ead. èmque

Eademque ratione extorqueri in Christianum potest, ea quam Epictetus inferius eodem capite subicit, expensio eiusdem indignitatis ex consideratione statuarum numinis, quibus multo nobiliores, Dei imagines viuae, sunt homines. [Si Phidias effigies, Minerua scilicet aut Iupiter meminisses utique & tui ipsius, atque etiam sculptoris. Ac si quem haberes sensum conaretis nihil indignum facere tuo opifice, neque etiam teipso, nec indecoro habitu te inspectorum oculis offerres. Iam nunc porro Iupiter cum te fecerit, qui sit ut curae tibi esse non patiaris, qualem te ostendas? & hac in parte quantum interest inter opifices, itemque inter opera & effectus. Aut quodam est opificum artificis, quod simul ut factum sit, suas habeat facultates in semetipso, quas praestare possit hac efformatione? Nonne lapis est, aut aes, aut aurum, aut ebur, adeoque Minerua Phidias, portrecta manu semel consistens, ac victoriam tenens, in perpetuum motu vacat? Sed opificia Dei, mobilia sunt & spirantia, uti visis possunt, nec carent facultate aestimandi. Talis artificis cum sis opificum, quare teipsum dedecoras?]

Ethnico adiungo Haeticum. Nota quippe ex Tertulliano est, Gentilium & Haeticorum germanitas: nec est quod veter, ex utrisque hisce tribulis sicus legere. Pelagius ergo Epistola ad Demetriadem, nostram ex Deo per Christum generationem, potentissimum fœcunum esse homini à peccatis reuocando recte statuit si æstimetur suis momentis. [Non est (inquit) exhortatio vehementior, quam qua nos Scriptura diuina filios Dei vocat. Quis enim non erubescat & metuatur tanto Patre agere aliquid indignum ut qui Dei dicitur filius, ipse efficiatur vitorum seruus.] Timenda verò consequens antecedentem scelustum poena. Nam hoc quasi sacrilegium, & infame tam nobilis profapia de honestamentum, vltor à tergo Christus sequetur, quod apud Ieremiam cap. 3. his verbis exprimitur. *Ego autem dixi: Quomodo ponam te in filios, & tribuam tibi terram desiderabilem praelaram exercituum gentium: Et dixi: Patrem vocabis me, & post me ingredi non cessabis. Sed quomodo si conseruat mulier amatorem suum, sic contempsit me domus Israël, dicit Dominus. Vox in viis audita est, ploratus & ululatus filiorum Israël quoniam iniquam fecerunt viam suam, obliui sunt Domini Dei sui.]*

III.

Filij degeneres, filij Satanae.

867 Hac de Christo Patre esse accipienda, docet Theodotionis translatio, quam Christum innuisse S. Hieronymus ibi obseruat, aliens ad hoc in ea significantius haberi, pro *hereditatem praelaram*, ut est in vulgata *hereditatem in chylam* *fortitudinis robustissimi Gentium*. Quare Christus est qui in tempore ingratissima sobolij, iam non soboli, ululatum & ploratum rependet, non secus ac Pater fidei Abraham, abiectum à Deo filium eius olim in mendicium Lazarum ferrea viscera ipse quoque abiect, & iam Pater dici eius noluit. Id quod etiam Petrus Chrysologus serm. 66. ipsi diuiti cum Abrahamo colloquenti, in buccam, sin minus in mentem venisse putat, cum dixit, *Non Pater, Abraham*: Iungit enim

Chrysologus, negationem cum voce *Pater*, ita ut sensus sit, diuitem vocare Abrahamum *non patrem suum*, qui non Abraham, sed gehennae, id est Satanae filius esset. Quod enim D. Augustinus in Psal. 84. ad illud *Captiuitatem Iacob*, optime tradit, & latè prosequitur Origenes hom. 4. in Ezech. ad illud, *si fuerint isti tres Noë Iob, & Daniel*. Eius filij in Scriptura nuncupamur, cuius facta æmulamur & imitatione exprimimus, cõlque esse Patres ad quos apponi dicimur, & quorum peccata in filiis puniri traduntur; quamuis alibi cum de filiis per naturalem generationem agitur, negetur Patrum peccata in filij plecti, annotauit luculenter S. Hieron. & optime Origenes hom. 6. in Ezech. cum ait. [Quid futurum est misero mihi, si peccauero? Quis mihi erit Pater? aut quae mihi erit mater? Tanta talisque Hierusalem radix & generatio de terra Chanaanorum; Pater eius Amorrhæus, & mater Cethea nuncupatur. Ego si peccauero qui in Christo Iesu credo, & tanto me magistro tradidi quis mihi futurus est Pater? Non utique Amorrhæus, sed nequior quidam pater. Quis est iste. *Quis qui peccatum facit, ex Diabolo natus est*. Et iterum; *Vos ex Patre Diabolo estis*. Si igitur Hierusalem dicitur de radice & Natiuitate terrae Chanaanæ, quid dicitur ad nos? Inueniuntur & nobis patres, qui nos generant in peccatis. Ut enim si bonus fieri, & in optimo actu constitutos, dicit mihi Iesus, *Fili dimittuntur tibi peccata tua*, dicit mihi Paulus discipulus Iesu: *In Christo enim Iesu per Euangelium, ego vos genui*: ita si factus fuero peccator, generans me in peccatis Diabolus, & assumens sibi eam vocem quæ Pater Deus ad Saluatorem locutus est, dicit ad me; *Filius meus es tu, ego hodie genui te*. Et alij autem plures patres mei erunt ad quos iturus sum. Vnusquisque ad suos proficiscitur patres. Si quis est ad Abraham, dicitur ad eum; *Tu autem vade ad Patres tuos cum pace, educaus in senectute bona*. Si quis verò egreditur de sæculo, non cum pace sed cum peccatorum bello, & senectute non bona, inneteratus dierum malorum, utique dicitur ad eum; *Tu autem vade ad Patres tuos cum bello, nutritus in senectute mala*. Docemur à Deo sub aliis nominibus, quid facere debeamus.]

Insignem locum S. Ambrosij ex calce Commentarij in Psal. 48. ad illud, *Introibit usque in progenies patrum suorum* quo hæc omnia perbellè confirmantur represento. [Qui est Pater impiorum, Dominus declarauit dicens, *Vos ex Patre Diabolo estis*. Sunt & illi Patres de quibus dicitur, *Relinque mortuos sepelire mortuos suos*. Ideo & Moabitæ usque in tertiam & quartam generationem, prohibiti sunt introire in Ecclesiam Domini, ut filij eorum propter peccata patrum suorum, introirent in eorum generationem, quorum facta imitabantur & mores. Vnde & scriptum est; *Filij adulterorum in consumnatione erunt*. Ergo qui non illum Patrem qui in cœlo est sequitur, sed illum terrena collusione viuentem, in progeniem terrenis Patris intrat. Qualis enim terrenus, tales & terreni: ut sit eius vita terrena, requies nulla post mortem. *In æternum non videbit lumen*, quoniam temporale quæsiuit. Ille autem qui Christi secutus est gloriam, qui desiderauit illud lumen, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, inueniet & videbit lumen æternum: quia cum Christus redemit à morte. Tunc ergo cogitabit secum,

KKK 3 quia

quia cum in honore esset intellexit; & idem erit similis iumentorum, qui similis debuit esse Angelorum, per Domini nostri Iesus Christi gratiam.]

868 Sed & S. Leo serm. 6. de Natiuitate Domini cap. 3. & 4. cum inuictus esset in rebelles Deo filios, subdit. [Non est iste animus filiorum Dei, nec talem sapientiam recipit adoptiua nobilitas. Genus electum & regium, regenerationis suae respondeat dignitati. Diligat quod diligit pater, & in nullo ab autore suo dissentiat, ne iterum dicat Dominus; *Filios genui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me Agnouit eos possessorem suum, & asinus praesepe Domini sui: Israel autem me non cognouit, & populus meus me non intellexit.* Magnum est, dilectissimi, huius muneris Sacramentum, & omnia dona excedit hoc donum, ut Deus hominem vocet filium, & homo Deum nomen. Per has enim appellationes sentitur & discitur, quis ad tantam altitudinem ascendat affectus. Nam si in progenie carnali & stirpe terrena, claris parentibus genitos, vitia malae conuersationis obscurant, & ipso maiorum suorum lumine soboles indigna confunditur, in quem exitum venient, qui propter amorem mundi a generatione Christi non metuunt abdicari? Si autem ad humanam pertinet laudem, ut Patrum decus in prole resplendeat; quanto magis gloriosum est, ex Deo natos in autoris sui imaginem resurgere, & illum in se, qui illos generauit?]

Concludo cum S. Ambrosio serm. 44. de Tempore. [Si Deus, Pater vester esset, diligeretis vique me. His verbis apertissime demonstratur, quod mali & cupidi, nec Abraham, nec Dei filij sint. Nam cuius filij sint, sequentia manifestant. Ait enim: *Vos ex patre Diabolo estis.* Ac si dicat: Cur patrem mutatis? nunc Abraham, nunc Deum? Ego vobis ostendam patrem vestrum. Pater vester Diabolus est non creando, sed decipiendo. Fugite, fratres, talem patrem, fugite, sicut Propheta admonet. Ait enim: *Obliuiscere populum tuum, & domum patris tui.* Populum vocat vita atque peccata: domum vero Patris, dicit mundum, in quo regnat Diabolus. Ille obliuiscitur populum suum, qui relinquit vitia sua; & ille obliuiscitur domum Patris sui, qui mundi huius falsas diuitias contemnit, per quas eum Diabolus tenet captiuum. Patet quod Diabolus non diligit filios suos, sed odit, quia non amat nisi ut perdat: sicut amat gluto porcellum ut comedat.]

IV.

Charitas mutua erga omnes, ut fratres.

869 Charitas mutuaquantoperè ex hoc foueatur, quod Christum habeamus communem Patrem, idque intendere Deum, intelligi potest ex praecara S. Augustini serm. 14. ex 40. nouis, & serm. 20. itemque S. Chrysostomi ratiocinatione hom. 34. in 1. ad Corinth. vbi considerat, quorsum Deus voluerit genus humanum vniuersum, ex vno homine profuere. [Deus (inquit) ab initio innumerabilia est machinatus, ut eam nobis infereret. Nam & nobis vnum dedit caput, nempe Adamum. Cur enim nascimur omnes ex terra. Cur non perfecti, sicut ille: ut & partus, &

filiorum educationes, & alium ex alio inter nos nasci, nos inter nos colligarent. Propterea neque mulierem fecit de terra. Nam quoniam non suffecisset ad nos incitandos ad concordiam, quod similiter essemus eiusdem essentiae, nulli etiam eundem haberemus primum parentem, hoc quoque effectum. Nam si nunc solis disjuncti locis, nos a nobis inter nos exultimamus alienos; si nostrum genus duo haberet principia, multo magis hoc heret. Propterea tanquam ab vno quodam capite, ligauit totum corpus humani generis.] Hac ratiocinatio, non minus viget quoad amorem inter nos conciliandum ex unitate Patris vniuersorum spirituum, quam ex unitate Patris omnium corporum.

Inferunt sane passim Patres, Christianis omnibus, ex eo quod vnum & eundem habeant Patrem Christum, commune esse fratrum nomen; sicque passim se appellasse patres Christianos, nemo in veterum monumentis adeo hospes est, ut ignoret. [Nos quod inuidetis (ait Minutius sub finem Octauij), fratres vocamus, ut vnius Dei parentis homines, ut consores fidei, & spei coheredes.] Apud Iustinum in fine Apologiae 2. Athenagoram orat. pro Christianis, & Tertullianum cap. 39. Apolog. Laetantium lib. 5. cap. 16. idem firmatur. Ex eoque vsu Lucifer Calarit. lib. 2. pro S. Athanasio, agens cum Constantio Imperatore. An erubescis (inquit) audire Athanasium fratrem tuum? Si Christianum te profiteris, debes omnes Christianos, fratres dicere; etiam quos videris stipem petentes.] Alia pleraque loca addensat Espencus Digressione 26. in 2. ad Timoth. Catechumenis tamen quod nondum Christo patre in baptismo potuerint essent, nomen fratrum non fuisse tributum, nec eis nisi post baptismum licuisse compellere Deum Patris nomine, fundendo orationem Dominicam, confirmat fuse Albalpinus lib. 1. Observationum Sacrarum c. 19.

Est verò aliqua difficultas quoad Hetericos iam renatos. Cum enim non sint filij Dei, non videntur dicendi fratres nostri; Et tamen nonnulli Patres, volunt eos fratres dici. Ita S. Augustinus plerisque locis quae signat Espencus digressione 26. in 2. ad Timoth. quibus addit loca ex lib. 3. contra Parmen. cap. 2. & ex serm. 1. act. quadraginta nouis, vbi agit cum Donatistis qui nolebant fratres Catholicorum audire: quos item eam ob causam egregie corripit S. Optatus initio lib. 1. contra Donatistas verbis illis. [Nolunt se dici fratres nostros. Tamen nos recedere a timore Dei non possumus, quos hortatur Spiritus sanctus per Elaiam Prophetam dicens, *Vos qui timetis nomen Domini, audite nomen Domini: hi qui vos odio habent & execrantur, & nolunt se dici fratres nostros, vos tamen dicite eis, fratres nostri estis.* Sunt igitur sine dubio fratres, quamuis non boni. Quare nemo miretur, eos me appellare fratres, qui non possunt non esse fratres.] Rursus initio lib. 4. sic alloquitur Palenianum. [Si tu non vis esse frater, ego esse incipio impius, si de nomine isto taceo. Estis enim fratres nostri, & nos vestri, Propheta dicente; *Nonne vos unus Deus creauit & vnus Pater genuit?* Non enim potestis non esse fratres, eum omnibus dictum sit, *Dij estis & filij altissimi omnes.* Et nos & vos sumus qui praecipuum accepimus, in quo dictum est, *Ne vocetis vobis quicumque patrem in terra, quia vnus est Pater vester.*

vester in calis, Saluator noster Christus, solus natus est filius Dei: Sed & nos & vos, filij vno modo facti sumus, sicut in Euangelio scriptum est, *Veni filius Dei: quos quos enim receperunt, dedit eis potestatem, ut filij Dei fierent*. Nos & facti sumus & dicimur: vos & facti estis, & non dicimini, quia pacifici esse non vultis. Nec audire ipsum filium Dei dicentem. *Felices pacifici, quia ipsi filij Dei vocabuntur*. Christus veniens, Deum & hominem reuocauit in pacem, & fecit ambos vnum: tollent mediam septem parietis, Vos nobiscum, id est, cum fratribus; pacem habere non vultis. Non enim potestis non esse fratres, quos iisdem Sacramentorum viscibus, vna mater Ecclesia genuit: quos eodem modo adoptiuos filios Deus Pater excepit. Vnde huius temporis praefatus Christus, quia futuram erat, ut à nobis hodie discordaretis, talia dedit orandi mandata, ut vel in oratione unitas remaneret, ut preces iungerent, quorum discrepantia fuerant partes. Oramus pro vobis, quia volumus & vos pro nobis: & cum non vultis, aut dicat unusquisque vestrum, *Pater meus, qui in calis es: & panem meum quotidianum da mihi hodie: Et dimitte mihi peccata, quomodo & ego debitori meo*. Igitur quae mandata sunt, mutari non possum. Videtis nos non in totum ab inuicem esse separatos, dum & nos pro vobis oramus, volentes: & vos pro nobis oratis, & si nolentes. Vides, frater Parmeniane, sancta gemina vincula inter vos & nos, in totum erumpi non posse.]

870 Hæc euidenter conueniunt, Hæreticos quoque esse fratres nostros generatione & Natiuitate, tamen mali & discoli sunt fratres. Quæ ratione satis difficultati in contrarium motæ, & aliis auctoritatibus Patrum, negantium Hæreticos esse fratres nostros: nempe dignos eo nomine, aut quatenus sicut filij Satanæ. Rem attigit S. Optatus priore loco, addit enim post verba citata. [Est quidam nobis & illis vna spiritalis natiuitas sed diuersi sunt actus. Nam & Cham, qui patris sui risit impiæ nuditatem, frater innocentium fuit: & pro merito suo ingum seruitutis incurrit, ut esset fratribus frater additus. Ergo hoc nomen fraternitatis, nec interueniente peccato deponitur.] Nyssenus quoque l. de Deitate Patris & Filij ac Spiritus sancti, agnoscit Hæreticos ex eodem nobiscum vtero Ecclesiæ editos esse, sed ait cum Psalte, certasse eos ab vtero. [Vterum, inquit, opinor eorum qui secundum Deum nascuntur, Ecclesiæ dici. Hæc enim in vtero suo gestans eos qui ad perfectionem in ea perueniunt, in lucem per fidem producit. Sed peccatores quemadmodum factus abortiuus ab vtero, abalienati sunt, & à vero atque germano ventre aberrauerunt. Non enim in materno sinu gremioque, video fidei desertores, & aio Prophetam de his loqui qui per fraudem seducti errant, nempe à ventre illos aberrasse. Errauerunt eo quod loquuti sunt falsa.]

Omnes igitur in Christo renati, sunt fratres nostri, ex eodem Patre Christo procreati, & in eodem lauacri vtero sati. Quare omnium fraternè diligendorum, ex hoc Christi titulo nobis necessitas iniicitur. Estque hic amor, stillicidium illius amoris quo in Christum communem patrem, omnes ferri tenemur, ut quæ sunt eadem vni tertio, sint eadem inter se. Non inficior tamen, præter hanc generalem omnium Christiana-

rum fraternitatem, ipso nomine antiquo *Christianitatis* expressam, (fraternitas enim, idem passim est in veterum scriptis, quod *Christianitas* vel *congregatio Christianorum*) inuectum esse aliud speciale inter Christianos fraternitatis genus, substitutum à Patribus & impio fraternitatis inuendæ modo, quod per humani cruoris potationem fiebat: vltimatumque à Barbaris & Orientalibus prodidit Lucianus Dialogo de amicitia; itémque Romanis in vsu fuisse, ex Catilinæ coniuratione notum est. Instituit ergo Christiani, ut qui peculiari ratione fratres esse vellent, sibi que certam fidem ac beneuolentiam spondere, simul ad sacram Eucharistia mensam accederent, simulque sacrum calicem haurirent *à se quosque* vocabant: Et sic inuicem amicitiam & fraternitatem *à se quosque* vocabant. Sic Vitalianus in Epist. ad Hormisdam, dicitur *Iustiniani frater*; non sanguine ut in consultiuissimè conscripsit aliquis in S. Benedicti genealogia; sed hac quam dico, fraternitate ritu Christiano super sacram mensam inita, ut dixit Procopius in Historia Arcana pag. 30. Notans Iustinianum insignis perfidiae, quod postmodum fidem tam formidandam (sic appellat,) non esset veritus fallere, Vitaliano per suspicionem admissam trucidato. Eandem ob causam Strategius ararij Praefectus Iustiniani frater dicitur, in historia de templo S. Sophiae. Theodoricum Gotthum, hac ipsa ratione dictum esse Iustiniani fratrem, exposuit Theophilus præceptor Iustiniani. Hanc igitur specialem & nunc ferè obsoletam Christianorum fraternitatem, non abrogo cum omnes Christianos agnosco fratres; ad mutuum amorem, ex necessitudine tam arcta, firmissimè obstrictos. Sed illam fraternitatem exponere contentus fui, quæ omnibus communis est Christianum nomen præferentibus.

CAPVT III.

Christus Magister.

871 ONSEQUENTER ad titulum *Patri* proxime expositum, quandoquidem ut præmissimus initio capitis præcedentis, is quoque Pater dicitur qui est magister, ad Christi magisterium progredimur.

Christus fuit Magister, & quamdiu, ac quomodo, siue an etiam scripto.

Vendicat sibi Christus *magistri* titulum, dicitur Iohan. 13. verbis illis, *vos vocatis me Magister & Domine, & bene dicitis, sum etenim*. Et Matth. 23. *Ne vocemini magistri, quia magister vester vnus est Christus*. Id ipsum quoque Prophetæ sapienter prodiderant Isaias cap. 55. *Ecce replem populum dedi eum, ducem & præceptorem gentibus* Joel 2. *Filij Sion, exultate & letamini in Domino Deo vestro quia dedit vobis doctorem Iustitiæ*. 70. habent, *dedit vobis alimenta Iustitiæ*. Sed idem est sensus, quandoquidem doctrina est pabulum